

Gradski Muzej Sisak
UDK 069(06)

ISSN 1332-9308

GODIŠNJAK
GRADSKOG MUZEJA SISAK

BR. 10



G M S

Sisak, 2010.

GODIŠNJAK GRADSKOG MUZEJA SISAK

Prvi broj objavljen 2000.

NAKLADNIK

Gradski muzej Sisak

UREDNIŠTVO

Iskra Baćani

Ana Baiutti

Marijan Bogatić

Zdenko Burkowsky

Vlatko Čakširan

Ivana Grubišić

Katica Mrgić

Blaženka Suntešić

Tea Tomaš Barišić

Ivica Valent

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA

Davorka Obradović

STRUČNA SURADNICA GLAVNE UREDNICE

Vlatka Vukelić

RECENZENTI

Prof. dr. sc. Mirela Altić

Dr. sc. Tomislav Bilić

Dr. sc. Željko Demo

Prof. Janko Jeličić

Mr. sc. Janja Juzbašić

Prof. dr. sc. Mira Kolar

Prof. dr. sc. Mijo Korade

Dr. sc. Suzana Leček

Dr. sc. Ivan Mirnik

Dr. sc. Ivan Radman-Livaja

Dr. sc. Marijeta Rajković Iveta

FOTOGRAFIJE

Blaženka Suntešić

Fototeka Gradskog muzeja Sisak

Robert Kožić

LEKTURA

Sonja Kirchhoffer

Maja Silov Tovernić

PRIJEVOD NA ENGLSKI

Nina Vranešević

OBLIKOVANJE I SLOG

KaramanDesign

www.karaman-design.com

TISAK

Prestograf d.o.o., Sisak

NAKLADA

300 primjeraka

ADRESA UREDNIŠTVA

Ulica kralja Tomislava 10

HR-44000 Sisak

Telefon: +385 44 811 811

Telefaks: +385 44 543 225

gradski-muzej-sisak@sk.t-com.hr

Časopis izlazi jednom godišnje.

Cijena primjerka 50 kn.

Rukopisi se ne vraćaju.

Uredništvo ne odgovara za navode
i stajališta iznesena u pojedinim
prilozima.

Radovi objavljeni u Godišnjaku
Gradskog muzeja Sisak br. 10
dostupni su na internetskoj stranici
www.gradski-muzej-sisak.hr.

Sadržaj

Članci

- ANAMARIJA KURILIĆ
Epigrafija kao izvor za topografiju rimske Liburnije 7
- VEDRAN KOPRIVNJAK
Antički numizmatički nalazi s lokaliteta Sisak – Dunavski Lloyd 25
- VEDRAN KOPRIVNJAK
Dio nalaza rimskog novca s lokaliteta Sisak – Lučka kapetanija 63
- LOJZO BUTURAC
Templarska crkva u Gorama kod Petrinje 95
- TOMISLAV ARALICA
Hrvatsko-ugarska plemićka sablja *portai forma*
iz oko 1675. godine 107
- DOMAGOJ VUKOVIĆ
Sztariczkijska karta Siska iz 1783. godine 121
- VLATKA VUKELIĆ
Život i rad Andrije Colussija – prilog proučavanju građanske
povijesti Siska druge polovice 19. i prve polovice 20. stoljeća 145
- VLATKO ČAKŠIRAN
Socijalna politika grada Siska 1918–1945. 179
- VLATKA VUKELIĆ
Djelovanje sisačkog Sokolskog društva od 1929. do 1941. godine 231
- MIRA KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, ELIZABETA WAGNER
Izidor Kršnjavi i povijesne slike u zagrebačkoj Zlatnoj dvorani
u Opatičkoj 10. 273
- FILIP ŠKILJAN
Iz svakodnevnog života stanovnika područja Dvora na Uni
između 1900. i 1941. godine 315
- IVANA GRUBIŠIĆ
Svadbene običaji u Hrastelnicima 371
- KATICA MRGIĆ
Iskustva s terena. 389

Zbirka koštanih igala Gradskog muzeja Sisak

UDK: 904(497.5-37Sisak)"652"

069.51:745.55](497.5-37Sisak)"652"

Izvorni znanstveni rad

ROSANA ŠKRGULJA

Gradski muzej Sisak

Ul. kralja Tomislava 10

44000 Sisak

E-adresa:

rosana.skrkulja@muzej-sisak.hr

U radu je obrađena zbirka koštanih igala Gradskog muzeja Sisak. Poseban je naglasak stavljen na rezultate nedavnih arheoloških istraživanja, koji daju određene podatke vezane uz dataciju tih predmeta.

Ključne riječi: koštane igle, Siscia, arheološka istraživanja

Uvod

Cilj je ovoga rada prezentirati dio zbirke koštanih predmeta Gradskog muzeja Sisak, igle.¹ Predmeti iz ove skupine nalaze se pri gotovo svakom arheološkom istraživanju, u različitim kontekstima: stambenim objektima, urušenjima, otpadnim kanalima, slojevima, grobovima itd. To ne čudi s obzirom na njihovu raširenu uporabu. Upotrebljavali su se kao ukosnice, za pričvršćivanje i ukrašavanje ženskih frizura, za pričvršćivanje mrežica i velova za kosu, a jednostavniji tipovi i za pravljenje i skidanje frizura (uplitanje i uvijanje kose, dijeljenje pramenova (Petković, 1995: 28). Osim toga, igle su služile u kozmetičke (za bojenje kose i obrva) i medicinske svrhe, za bojenje i pričvršćivanje odjeće (Ruprechtsberger, 1979: 9–13; Petković, 1995: 28, M.T. Bíró, 1994: 12–13), pri dobivanju papira od papirusa; postoje navodi i o korištenju za mučenje ili ozljeđivanje (Ruprechtsberger, 1979: 16).

Obzirom na raširenu uporabu ovih predmeta, teško je procijeniti način uporabe pojedinog primjerka samo po njegovu obliku (Gostenčnik, 2005: 91). To se posebno odnosi na igle sa zaravnjenom ili zašiljenom glavicom, dok su se igle koje su definirane kao šivaće ili za pričvršćivanje odjeće mogle

1 U radu nisu obrađene igle s perforacijom, koje se obično definiraju kao šivaće igle, a u razmatranje su uzeti samo primjerci kojima je moguće odrediti tip, odnosno imaju sačuvanu glavicu. Iznimke su kat. br. 124 i 125, kod kojih je sačuvano samo tijelo, zbog toga što one ilustriraju preciznost i finoću izrade.

koristiti i za pričvršćivanje frizura.² Zbog toga je često odlučujući kontekst nalaza svakog pojedinog primjerka. Mi smo se odlučili prezentirati sve primjerke koji su s obzirom na tip mogli poslužiti kao ukosnica, njih ukupno 125.³

Kao arheološki nalaz koštane igle nisu osobito prestižne, jer ih dugovječnost tipova uglavnom čini slabim osloncem za dataciju.⁴ Međutim, one su zanimljive iz drugog aspekta: kao uporabni predmet vezane su gotovo isključivo za žensku populaciju. Kosa je u antičkom Rimu bila jedan od ključnih faktora koji su definirali žensku fizičku ljepotu i shodno tome poklanjala joj se velika pažnja (Bartman 2001: 1). Ženama iz viših slojeva frizure su radile robinje, koje su ponekad bile usko specijalizirane za tu djelatnost (*ornatrices*). Promjene frizure označavale su i važne promjene u životnom ciklusu Rimljanke (Bartman 2001: 1). Dok su neudane djevojke i djevojčice mogle imati kosu koja slobodno pada niz leđa, udane i/ili seksualno zrele žene obavezno su je sapinjale.⁵

Koliko je koštanih igala posjedovala prosječna Rimljanica? Na to je pitanje nemoguće odgovoriti. Prikazi frizura na kojima su vidljive ukosnice iznimno su rijetki. E. Bartman (Bartman 2001: 12) navodi samo jednu portretnu bistu na kojoj je prikazana ukosnica (i to samo jedna). S obzirom na već spomenut običaj sapinjanja kose, možemo pretpostaviti da je svaka žena posjedovala najmanje jedan primjerak, koji je mogao poslužiti i pri friziranju i pri učvršćivanju frizure.

O proizvodnji koštanih predmeta

U antici je kost imala široku primjenu, jer se kao sirovina relativno lako obrađuje, jeftina je i lako dostupna.⁶ Za obradu su najpogodnije kosti ko-

- 2 Četiri igle s tri perforacije, koje se obično definiraju kao šivaće ili za pričvršćivanje odjeće, pronađene su u jednom grobu ispod lubanje (Mercando, 1982: 223, grob 88). To bi ukazivalo na to da su korištene za pravljenje frizure pokojnice, iako to ne znači nužno da su one tako korištene i za njezina života. Jedna šivaća igla pronađena je u grobu na jugoistočnoj nekropoli Siscije (Wiewegh, 2003, T. XXIX/28).
- 3 Kao komparativan materijal poslužili smo se ukosnicama iz sisačke kolekcije Arheološkog muzeja u Zagrebu, na čemu zahvaljujem ravnatelju Anti Rendiću-Miočeviću i Ivanu Radmanu-Livaji, višem kustosu.
- 4 Osim pojedinih tipova, o čemu će biti više riječi dalje u tekstu.
- 5 Mogle su to biti relativno jednostavne frizure u kojima su se pletenice na zatiljku ili tjemenu spajale u punđu ili pak iznimno složene konstrukcije poznate iz ranocarskog razdoblja.
- 6 Iako je i jeftinoća relativan pojam. Šaranović-Svetek navodi da su u ranocarskom periodu, zbog isključive uporabe kvalitetne kosti i kvalitetne obrade, i koštani predmeti bili dostupni tek uskom sloju (Šaranović-Svetek, 1980). M. T. Bíró smatra da je kost popularna sirovina romaniziranog srednjeg sloja stanovništva (Bíró, 1994: 12).

nja, goveda, ptica i jelena. Osim predmeta široke potrošnje, u najvećim radionicama koštanih predmeta izrađivani su i skupocjeni primjerci, od slovače ili njenih zamjena (Šaranović-Svetek, 1980: 121).⁷

U ranocarskom razdoblju veliki radionički centri za izradu predmeta od kosti i drva nalazili su se u zapadnim rimskim provincijama (Šaranović-Svetek, 1980: 122). U naše krajeve obrtnici koji su se bavili izradom koštanih predmeta dolaze u vrijeme osnivanja vojnih logora.⁸ Radionicu koštanih predmeta bilo je relativno lako postaviti i u Sisciji je postojala barem jedna, o čemu govore nalazi poluproizvoda i sirovine s tragovima obrade (rogova od kojih je otklonjen dio pogodan za daljnju obradu). Svaka od tih lokalnih radionica proizvodila je, osim tipova proširenih čitavim Carstvom, jedinstven set motiva (Bíró, 1994: 11). Jednako tako, na svakom se području mogu zapaziti predmeti istog tipa ali različite kvalitete, koji su bili namijenjeni kupcima različite platežne moći (Bíró, 1994: 12).

Radionice koštanih predmeta smještane su u zanatske kvartove zajedno s ostalim radionicama, bilo unutar ili izvan zidina. U Sirmiju je jedna zanatska četvrt otkrivena u neposrednoj blizini sjevernog bedema (50 m istočno od bedema), a druga, trgovačko-zanatska, bila je smještena nedaleko od lučkog dijela, uz obalu Save, neposredno uz južni bedem. Sve su zanatske zone bile smještene tik do glavnih prometnica (Šaranović-Svetek, 1980: 125). Tehnološki proces izrade igala bio je sljedeći: najprije se oblikovao nukleus od kojeg se cijepaju pločice ili štapići, zatim se od štapića grubo oblikuje prvo glava, zatim noga, pa se glava vraća na detaljnu doradu, te se na nakon toga dokraja formira tijelo ukosnice. Nakon toga slijedi finalno dotjerivanje (brušenje i glačanje). Ukosnice su ponekad i ispolirane do visokog sjaja, a ponekad su i bojane (Šaranović-Svetek, 1980: 126–128).⁹ Svaki se predmet izrađivao ručno prema određenom predlošku te predstavlja unikat (Šaranović-Svetek, 1980: 122).

Tipovi

Tipovi igala definiraju se s obzirom na oblik najkarakterističnijeg dijela, glavice. Kako je svaki koštani predmet bio unikat, a proizvodnja koštanih predmeta bila je jako raširena i decentralizirana, osobito u kasnocarskom razdoblju, postoji mnogo oblika glavice i lokalnih varijanti. Stoga je svaka

7 Zubi nilskog konja, kita i morža (Šaranović-Svetek, 1980: 121).

8 Na Magdalensbergu proizvodnja koštanih predmeta započela je ubrzo nakon osnivanja naselja (Gostenčnik, 2005: 289).

9 Međutim, kako svjedoče primjerci iz naše zbirke, na tržište su u kasnijim razdobljima plasirani i primjerci koji su prošli samo grubu doradu, bez finalnog dotjerivanja.

podjela po tipovima manje ili više autorska.¹⁰ Mi smo, oslanjajući se uglavnom na M. T. Bíró, sisačke primjerke podijelili u tri skupine: neukrašene, s jednostavno oblikovanom glavicom i ukrasne, svjesni svih problema koje takva podjela sadrži.¹¹

Neukrašene igle (*discernicula, acus discriminialis*)

(T. 1; T. 2; T. 3; T. 4, 31–39)

Igle iz ove skupine korištene su za razdjeljivanje i kovrčanje kose, pričvršćivanje ženskih frizura, nanošenje kozmetičkih boja na obrve, trepavice i očne kapke (Dular, 1979: 278; Ruprechtsberger, 1979: 39).¹² Šira strana potpuno je ravna (zaravnjena) ili je manje ili više zašiljena ili zaobljena, i u skladu s time podijelili smo ih na tri tipa: sa zaravnjenom glavicom, sa zaobljenom glavicom i sa zašiljenom glavicom. Kvalitetniji primjerci uglavnom su kružnog presjeka, dok je kod onih lošijih on gotovo poligonalan. Upotrebljavaju se od 2. pol. 1. st., ali najviše u 2. i 3. st.¹³

Ove su igle veoma česte, a u našoj zbirci pripada im 25 primjeraka. M. T. Bíró (1984: 31) na osnovi dužine izdvojila je dvije skupine, kraću (80–90 mm) i dužu (120–130 mm). U našoj zbirci nismo primijetili takve razlike, većina je primjeraka dužine između 70 i 100 mm te debljine između 4 i 10 mm. Jedan je primjerak kraći od 70 mm, a jedan 125 mm dug. Kvaliteta sirovine i izrade varira, iako prevladavaju predmeti slabije kvalitete. Ovaj se tip sigurno proizvodio u Sisciji. I igle iz ove skupine mogle su biti ukrašene. Primjerak kat. br. 38 sa zašiljenom glavicom, ima ispod glavice dvije ure-

¹⁰ Erwin M. Ruprechtsberger u svojem radu o koštanim i brončanim iglama, svrstao je koštane igle u sedam skupina. One koje je definirao kao ukosnice podijelio je u pet skupina: s figuralnim prikazom, s češerom, s poliedarskom glavom, s različitim ukrasima na glavi i s jednostavno oblikovanom glavom. Kao posebne skupine izdvojio je šivaće igle i šila (Ruprechtsberger, 1979: 20–39). Mária T. Bíró podijelila je koštane igle iz zbirke Mađarskog nacionalnog muzeja u tri glavne skupine: neukrašene, igle s kuglastom glavom i ukrasne igle (Bíró, 1994: 31–35). Sofija Petković ih je na osnovu oblika glave podijelila na 18 tipova i nekoliko varijanti (Petković, 1995: 29). Šaranović-Svetek je igle iz Sirmija podijelila na pet grupa: jednostavnih osnovnih oblika, ovalnih osnovnih oblika, oblika stiliziranog biljnog ornamenta, geometrijskih osnovnih oblika, figuralne, s ukupno 18 tipova (Šaranović-Svetek, 1985: 128–135).

¹¹ Ukosnice su kao skupina ukrasno-utilitarni predmet, te je izdvajanje posebnog tipa, odnosno skupine ukrasnih igala samo po sebi problematično. Međutim, u nedostatku bolje terminologije odlučili smo prihvatiti ovu podjelu.

¹² Ruprechtsberger navodi da je za ovaj tip predmeta u literaturi uvriježen naziv šilo i tretira ih zasebno.

¹³ Petković, 1995: 32; Nina Crummy je za tip sa zašiljenom glavicom predložila razdoblje korištenja od 70–250. g., za primjerke pronađene u kontekstu kasnog 3. i 4. st. navodi da postoji mogućnost da su to ostaci ranijih depozita (Crummy, 1974: 159).

zane vodoravne linije, dok smo kat.br. 39 u ovu skupinu uvrstili zato što je glavica u liniji produžetka tijela.

Na lokalitetu Sisak, Euroagram 2008. pronađeno je ukupno 11 primjeraka. Razdoblju 1–3. st. pripada šest primjeraka, četiri su primjerka iz razdoblja od početka 3. do kraja 4. st., dok je jedan pronađen u miješanom sloju.¹⁴

Igle s jednostavno oblikovanom glavicom

(T. 4, 40–41; T. 5; T. 6; T. 7; T. 8; T. 9; T. 10, 96–99)

Oblik glavice varira, ali uvijek je to neki jednostavni geometrijski oblik, poput kugle ili ovala. Izvedba je ponekad toliko loša da je oblik gotovo nemoguće definirati. Skupina je raščlanjena na niz tipova, čiji broj varira ovisno o situaciji u pojedinoj zbirci.¹⁵ A. Dular u ovu je skupinu (Dular, 1979: 278) uvrstila i igle sa zaravnjenom glavicom. Pojedini oblici javljaju se u 2. pol. 1. st. Šaranović-Svetek navodi da se »ovalni oblici« u Sirmiju javljaju kasnije, u razdoblju 2. pol. 3. st. – 2. pol. 4. st. (Šaranović – Svetek 1981: 150–151), dok Dular najranije primjerke smješta u 1. st.¹⁶ N. Crummy nalaze iz ove skupine iz Colchestera datirala je od 200. g. do kasnog 4. tj. ranog 5. st. (Crummy, 1979: 161).¹⁷

Na lokalitetu Sisak, Euroagram 2008. pronađene su 24 igle s jednostavno oblikovanom glavicom. Od toga 10 primjeraka ima veću glavicu, a svi pripadaju razdoblju od 3. st. nadalje, dok su oni s manjom glavicom u uporabi i ranije. Stoga smatramo da bi možda trebalo raditi distinkciju između onih s malom i onih s velikom glavicom (dimenzija od 6 mm × 6 mm nadalje).¹⁸ Naši se primjerci mogu podijeliti na one s kuglastom glavicom,

¹⁴ Najmlađi primjerak pripada sloju SJ 118, koji se datira od druge polovice 3. do druge polovice 4. st. (novac Galijena i Konstansa (AE3, 348–350. g., inv. br. 23704).

¹⁵ E. M. Ruprechtsberger (*isto*, 32–34) dijeli ih na osam podtipova, s napomenom da je teško napraviti oštru podjelu i da je njegova podjela »proizvoljna«, a M. T. Bíró (1994: 31–33) dijeli ih na 10 podtipova.

¹⁶ Dular (1979: 278) je najranije primjerke ukosnica s ovalnom glavicom na osnovi zatvorenih grobnih cjelina iz Emone (Petru, 1972, gr. 239 i 786 i Plesničar-Gec, 1972, gr. 160 i 651) datirala u 1. st. Međutim, od navedenih koštanih igala samo jedna pripada tipu s ovalnom glavicom, ona iz groba 786 (Petru, 1972, T. LII), koji je ona sama datirala u kasnu antiku (Dular 1979: 278).

¹⁷ Navodi i pet primjeraka koji se datiraju u razdoblje 150–250. g., ali smatra da je njihova datacija nesigurna i da je opravdana datacija od oko 200. godine.

¹⁸ Bíró kao zasebne tipove navodi igle s malom i velikom kuglastom glavicom (Bíró, 1994: 31–32), dok kod ostalih tipova ne radi tu distinkciju, iako je iz crteža vidljivo da su glavice različite veličine. Jednako tako Marina Kovač svoj je tip 7, ukosnice s kuglastom glavom, podijelila na ukosnice s većom kuglastom glavom, ukosnice s manjom kuglastom glavom i ukosnice sa zašiljenom kuglastom glavom (Kovač, 2009: 39).

s malom kuglastom glavicom, s ovalnom glavicom, s malom ovalnom glavicom, s kupolastom glavicom, s malom kupolastom glavicom, s lukovičastom glavicom, s malom lukovičastom glavicom (poč. 3-4. st.), s cilindričnom glavicom, s kupolastom glavicom, s glavicom u obliku pečata i s glavicom nepravilna oblika.

U literaturi se svi ovi tipovi, osim onih s lukovičastom glavicom karakteristične za razdoblje od početka 3. do kraja 4. st. (Šaranović-Svetek, 1981: 153), datiraju u razdoblje 1-4. st., a što se tiče primjeraka iz Siscije, možemo ih datirati sve do početka 5. st.¹⁹ Za sve primjerke u zbirci možemo ustvrditi da su lokalni proizvod.

Ukrasne igle

(T. 10, 100-105; T. 11, 106; T. 11, 108-116; T. 12, 117-123)

U zbirci imamo relativno malo primjeraka iz ove skupine, koju smo podijelili na sljedeće tipove: s glavicom u obliku češera, s poliedarskom glavicom, s glavicom u obliku lista, s raščlanjenom glavicom, s kuglastom kaneliranom glavicom te s profiliranom glavicom.

Brojčano je najzastupljeniji tip s poliedarskom glavicom s pet primjeraka (T. 11, 108-109, 111-113). Ovaj je tip također bio vrlo omiljen. Primjerci iz Sirmija datiraju se u razdoblje 2. pol. 3. do kr. 4. st.,²⁰ kao i oni na teritoriju Gornje Mezije, s pretpostavkom da su primjerci lošije kvalitete mlađi (kr. 4. – poč. 5. st.).²¹ Dular ih datira u razdoblje 3-5. st.²² Ovaj je tip kasnije postao iznimno popularan kod germanskih naroda, a primjerci od srebra i bronce sreću se od 5. do 7. st. na germanskim nekropolama.²³ Naši primjerci, kao i prethodni tip, pripadaju razdoblju 4. i 5. st.

Slijedi tip s glavom u obliku češera (četiri komada, T. 11, 115-116; T. 12, 117, 119). Šaranović-Svetek ovaj tip svrstava u skupinu igala u obliku stiliziranog biljnog ornamenta (Šaranović-Svetek, 1981: 153). Glavica varira od koničnog do loptastog oblika (Petković, 1995: 32). Češer je uglavnom dočaran urezanim linijama, koje tvore rombove ili su paralelne, iako postoje primjerci koji nemaju urezane linije na glavici. Glava je ponekad od tijela odvojena plastičnim prstenom (plintom) ili žlijebom. Šaranović-Svetek svrstala je primjerke koji su ukrašeni samo paralelnim linijama u zaseban tip, s glavom u obliku stiliziranog pupoljka. Na području Panonije tip je u

¹⁹ Igla s kuglastom glavicom pronađena je u grobu iz Niederseltersa, koji se datira u 2. pol. 6. st. (Dular 1979: 279).

²⁰ Šaranović-Svetek, 1981: 154.

²¹ Petković, 1995: 29.

²² Dular 1979: 283.

²³ Petković, 1995: 29, Ruprechtsberger, 1979: 27-28.

uporabi od 2. pol. 1. do 5. st.²⁴ Svi primjerci iz Siska pripadaju razdoblju od 2. pol. 3. do poč. 5. st. Gostenčnik primjerke iz Magdalensberga datira u augustovsko razdoblje. I ovaj tip izrazito varira izgledom i kvalitetom izrade. Svi primjerci lokalne su izrade, uglavnom loše kvalitete. Primjerci kat. br. 116–117. stilski su vrlo slični, donekle to vrijedi i za kat. br. 115, koji je malo pažljivije izrađen, te se može pretpostaviti da ih je izradio isti majstor ili skupina majstora. Kat. br. 115 potpuno odudara oblikom i kvalitetom izrade od ostalih.

Igle s lukovičastom glavicom

(T. 10, 101–104)

Četiri primjerka s jednostavno oblikovanom lukovičastom glavicom, koja na vratu imaju ukras u obliku urezanih paralelnih linija ili plastičnih rebara, također su uvrštena u skupinu ukrasnih igala. Kat. br. 103 i 104 su importi, analogije za oba pronađene su u Sirmiju (Šaranović-Svetek, 1981, T.I., sl. 1. i 13.), a za br. 104 i u Emoni (Petru, 1972, T.LXIV, grob 894, sl. 18.). Na primjercima kat. br. 101 i 102 te 99 može se prepoznati ruka jednog majstora. Ni za jednu nisu poznate okolnosti nalaza.

Igle s profiliranom glavicom

(T. 11, 115)

Ovaj tip ponekad se definira kao vreteno ili igla za odjeću. B. Nedved sličan primjerak definira kao iglu s profiliranim krajevima (Nedved, 1981: 79). S. Ivčević (Ivčević, 2003, T.I, sl. 2.) i Z. Buljević (Buljević, 2010: 98, sl. 12.) navode ih kao ukosnice. A. Dular i S. Petković slične primjerke definiraju kao velike koštane igle, kojima su oba kraja obrađena. Navode da su služile za pričvršćivanje punde od pletenica ili uvijene kose, pri čemu su oba kraja bila vidljiva i zbog toga ukrašena (Dular 1979: 279; Petković, 1995: 31).²⁵ Tip je nastao u vrijeme Flavijevaca, a karakterističan je za vladavinu Trajana i Hadrijana (Dular 1979: 279). M. Bíró²⁶ analogan primjerak definira kao iglu za odjeću (Bíró, 1994), dok K. Gostenčnik predmete ovog tipa naziva vretenom s lukovičastom glavicom (Gostenčnik, 2005: 508). Naš je primjerak odlomljen, te ne znamo je li uža strana također bila profilirana. Kako nisu poznate okolnosti nalaza, a postoji mogućnost da je ovaj predmet ukosnica, uvrstili smo ga u ovaj rad.

²⁴ Dular (Dular, 1979: 283) ih datira u razdoblje 3–5. st., Šaranović-Svetek, 1981: 154 od 2. pol. 2. do 4. st., Bíró (1994: 16) do 4. st.

²⁵ Sofija Petković uvrstila ih je u tip VII.

²⁶ Bíró, 1994.

Igle s glavicom u obliku turbana (T. 12, 120 i 122)

Primjerak kat. br. 120 kvalitetan je provincijski rad, dok je kat. br. 122 osrednja inačica. Zbog širine glavice, moglo bi se pomisliti da je majstor bio u nedoumici koji tip želi izraditi, s glavicom u obliku turbana ili s češerastom glavicom. Okolnosti nalaza oba primjerka nepoznate su, okvirno ih datiramo u 4. st.

U zbirci imamo po jedan primjerak od sljedećih tipova: s plamenastom glavicom (T. 11, 106), s pločastom glavicom (T. 11, 110), s glavicom raščlanjenom s tri prstenasta nabora (T. 11, 114), s glavicom u obliku četverostranog lista (T. 11, 116) i s kaneliranom kuglastom glavicom (T. 12, 123). Prema kvaliteti izrade i sirovine svi ovi primjerci, osim kat. br. 106, mogu se smatrati provincijskim radom. Igle s glavom u obliku četverostranog lista sigurno su rađene u Sisciji: u sisačkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu nalazi se čak 14 primjeraka ovog tipa.

Odabrani lokaliteti

Najveći broj koštanih igala za koje je poznato mjesto nalaza (i uglavnom okolnosti nalaza) potječe iz istraživanja provedenih na tri lokaliteta, Sisak, C-12-B (12), Sisak, Euroagram 2008 (58) i Sisak, Rimska 25 (6).²⁷

Sisak, Euroagram 2008.

Lokalitet Sisak, Euroagram 2008. nalazio se na uglu Ulice Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Ulice Franje Lovrića. Istraživanje je obuhvatilo površinu od oko 950 m², prosječne dubine oko 3,5 m. Preko istočnog dijela sonde, cijelom dužinom, prolazio je bedem, u koji je bila uklopljena i jedna kula. Bedem je sačuvan samo u temeljnoj zoni, dok je kula mjestimično bila sačuvana u visini do pola metra od hodne površine.

Na lokalitetu se mogu izdvojiti dva zasebna horizonta, jedan prije izgradnje bedema (pretpostavlja se u vrijeme Severa, krajem 2./poč. 3. st., Lolić, 2001: 36), i jedan nakon, 3–5. st. Prije izgradnje bedema ovaj je prostor bio premrežen nizom zemljanih kanala smjera I-Z i S-J. Kanali su pronađeni s obje strane kasnijeg bedema. Bili su ukopani u pijesak, bez ikakvih dodatnih pojačanja, otvoreni, te je nakon njihove degradacije cijeli teren ili dio koji je trebalo »popraviti« niveliran novim slojem gotovo sterilnog pijeska. U njemu bi ponovno bili iskopani kanali, uglavnom iznad prethodnih. Izdvojena su ukupno tri sukcesivna sloja, s time da su pojedini kanali ima-

²⁷ Istraživanje na lokalitetu C-12-ABC vršeno je 1990. i 1991. godine, a 1992. na C-12-B, dok su Rimska i Euroagram istraživani 2008. godine.

li više popravaka.²⁸ Većina kanala duboka je između 30 i 50 cm i širine je oko 70 cm, a dužina im varira 10–15 m. Samo je jedan odudarao dubinom, SJ 512, koji je bio dubok oko 1 m i koji se nastavljao u zapadni profil, a na istočnoj je strani presječen bedemom. Glavni kanali vodili su najvjerojatnije u Tiberijev jarak. U tom vremenskom horizontu nisu pronađeni ostaci visokogradnje, osim sloja gara debljine 1–7 cm (SJ 294 i 307) ispod kojeg su pronađeni ukopi od stupova. Pretpostavlja se da su to ostaci jednostavne drvene nadstrešice. Kanali su prije gradnje bedema zatrpani i teren je niveliran (Škrgulja, 2009 a). Nakon izgradnje bedema cijeli prostor funkcionira kao jedna cjelina, bez podizanja ili ukopavanja novih struktura. Broj pronađenih igala podjednak je prije i nakon izgradnje bedema, a o oscilacijama vezanim uz tipove bit će više riječi dalje u tekstu.

Sisak, C-12-B

Lokalitet Sisak, C-12-B nalazi se u neposrednoj blizini lokaliteta Euroagram, 50-ak metara južnije. I ovdje je pronađen dio bedema i najvjerojatnije jedan od sporednih ulaza u Sisciju te niz opečnih objekata čija namjena nije pobliže definirana (Lolić, 2000: 32). Ovdje je pronađeno 12 koštanih igala. Kako nam nije bila dostupna terenska dokumentacija, a za predmete je naveden kvadrant ili sonda te dubina nalaza, nismo mogli detaljnije odrediti okolnosti nalaza. Zanimljivo je međutim da je na dubini 3,5–2,5 m pronađeno osam igala, od kojih je pet sa zaravnjenom glavicom, a dvije su samo tijela igle s trnom za nasad. Svi su ovi primjerci kvalitetne izrade, iako se međusobno razlikuju dimenzijama, oblikom i sirovinom.

Na dubinama 2,00–1,80 m pronađena je jedna igla sa zaravnjenom glavicom, kvalitetne izrade, igla sa zaobljenom glavicom koja izrasta iz tijela te dvije igle s glavicama kuglastih oblika.

Najzanimljiviji nalaz s ovoga lokaliteta jest rog (inv. br. 25652), s kojega je odrezan komad pogodan za izradu igle. Za ovaj predmet, osim lokaliteta, ne raspoložemo nikakvim podacima, čak ni onima o broju sonde i dubini. Međutim, nije nemoguće da se i tu negdje nalazila radionica koštanih predmeta.

Sisak, Rimska 25

Na lokalitetu Sisak, Rimska 25 pronađene su četiri faze rimske arhitekture, koje smo datirali u razdoblje 1–4. st. Sve su strukture zahvaćene samo rubno, te ih nije bilo moguće pobliže definirati. Za 3. fazu pretpostavili smo postojanje monumentalne arhitekture, koja je u 4. st. pridružena termal-

²⁸ Npr. kanal SJ 487 popravljan je barem dva puta (Škrgulja 2008 b – Terenska dokumentacija sa istraživanja Euroagram 2008. GMS).

nom sklopu. Strukture iz posljednje faze uništene su još u antici, vjerojatno u 2. pol. 4. st. Sve igle pronađene na ovom lokalitetu potječu iz slojeva nakon razaranja, te smo ih datirali u razdoblje od kraja 4. stoljeća nadalje. Sve pripadaju skupini ukrasnih ukosnica (kat. br. 104, 106, 116–118, 123) (Škrgulja, 2008 a i 2009 b).

Umjesto zaključka

Kao što je već navedeno, koštane igle predmet su koji je vezan za žensku populaciju i vjerojatno je svaka odrasla žena imala barem jednu. Prema nekim izračunima, Siscija je mogla imati i do 30.000 stanovnika,²⁹ te uzorak od 123 predmeta teško da može biti reprezentativan i svaka se interpretacija treba uzeti s jako puno opreza.³⁰

Ono što se može zaključiti iz predmeta koje Muzej posjeduje jest to da je radionica koštanih predmeta u Sisciji postojala od 1. ili početka 2. st. Neukrašene igle, iako su solidno izrađene, dosta osciliraju kvalitetom sirovine i najvjerojatnije je većina proizvedena u samom gradu. I za sve igle jednostavnih tipova može se pretpostaviti da su izrađene u Sisciji, jer nema onih koje izrazito odudaraju kvalitetom sirovine ili izrade. Je li to bila jedna radionica ili više njih, nije moguće odrediti. Također je sigurno da je barem jedna radionica postojala do kasnog 4. ili početka 5. st. (a možda i duže), što potvrđuje nalaz igle s glavicom u obliku četverostranog lista s lokaliteta Sisak, Rimska 25 i igle s češerastom glavicom s istog lokaliteta. Također smo izvojili nekoliko skupina igli za koje se može pretpostaviti da ih je izradio isti majstor ili skupina majstora. Sve pripadaju tipovima koji se datiraju u kasnocarsko razdoblje (s lukovičastom glavicom, kat. br. 99–102; s češerastom glavicom kat. br. 115–117). Kvaliteta izrade i sirovine igala iz ove dvije skupine različita je; igle iz prve skupine skladnih su proporcija, pažljivo su dovršene i najvjerojatnije obojene, dok je kod druge skupine kvaliteta izrade osrednja, bez finalnog dotjerivanja. Zbog toga se možda može pretpostaviti da su produkt dvije različite radionice, iako nije isključeno da su se u jednoj radionici izrađivali predmeti tako različitog stupnja kvalitete. Izdvojili smo još jednu skupinu: kat. br. 52. i 113. Obje su od kvalitetne kosti, ali izrazito loše izrade, te djeluju kao nedovršeni primjerci. Međutim, obje su pronađene u grobu, i to isključuje navedenu mogućnost. Ima li okolnost njihova nalaza veze s lošom kvalitetom, za sada će ostati otvoreno pitanje.

O lokaciji samih radionica možemo samo spekulirati s obzirom na to da nijedna nije pronađena. Kako je izrada koštanih predmeta u Sisciji trajala gotovo 400 godina, gotovo se sigurno nije odvijala na jednome mjestu.

²⁹ Izračun na osnovi kapaciteta vodovodne mreže (Šašel, 1974: 610).

³⁰ Posebno je uočljiv nedostatak ukosnica s figuralnim prikazom, karakterističnih za 1. i 2. st., što teško da je odraz stvarne »mode« u Sisciji.

Na osnovi nalaza sirovine pripremljene za daljnju obradu možemo pretpostaviti da se jedna radionica nalazila uz lijevu obalu Kupe,³¹ a već spomenuti nalaz roga pripremljenog za daljnju obradu s lokaliteta Sisak, C-12-B sugerira da je možda i u blizini tog lokaliteta postojala jedna. I blizina bedema govori tome u prilog. Tada bi situacija bila vrlo slična onoj u Sirmiju, jer je i tamo jedna radionica bila smještena u lučki dio, a druga u područje u blizini bedema (Šaranović-Svetek, 1980: 125–126). Kada su one egzistirale i koji su se tipovi u njima izrađivali, također je otvoreno pitanje.

Nadamo se da će buduća arheološka istraživanja u Sisku i dodatne analize predmeta dati barem neke odgovore na postavljena pitanja.

Literatura

- Alföldy: 1957 Alföldi, Mária R., Knochengegenstände, *Intercissa II*, Budapest, 1957.
- Bartman: 2001 Bartman, Elizabeth, Hair and the Artifice of Roman Female Adornment, *American Journal of Archaeology*, Vol. 105, No. 1, Boston, 2001.
- Bíró: 1994 Bíró, Maria T., The Bone Objects of the Roman Collection, Catalogi musei nationalis hungarici, *Series Archaeologica*, II, Budapest, 1994.
- Buljević: 2010 Buljević, Zrinka, Rimskodobna nekropola u splitskoj Lori, *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku*, 103, Split, 2010.
- Burkowsky: 1996 Burkowsky, Zdenko, Nekropole antičke Siscije, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Vol.10/1993, Zagreb, 1996.
- Carcopino: 1973 Carcopino, Jerome, *Daily Life in Ancient Rome*, London, 1973.
- Crummy: 1979 Crummy, Nina, A Chronology of Romano-British Bone Pins, *Britannia*, Vol.10/1979.
- Dular: 1979 Dular, Anja, Rimske koščene igle iz Slovenije, *Arheološki vestnik XXX*, Ljubljana, 1979.
- Göricke-Lukić: 2000 Göricke-Lukić, Hermine, *Sjeveroistoča nekropola rimske Murse*, Zagreb–Osijek, 2000.
- Gostenčnik: 2005 Gostenčnik, Kordula, *Die Beinfunde vom Magdalensberg*, Klagenfurt, 2005.
- Gregl: 1989 Gregl, Zoran, Zagreb – Stenjevec, *Katalozi Arheološkog muzeja u Zagrebu*, sv. 3, Zagreb, 1989.

³¹ To je pretpostavila i V. Šaranović-Svetek na osnovi nalaza iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, među koje pripada 21 poluproizvod, a kao mjesto nalaza navodi se Kupa (Šaranović-Svetek, 1980: 131).

- Istenič: 1999 Istenič, Janka, Poetovio, *Zahodna grobišča I*, Ljubljana, 1999.
- Ivčević: 1998 Ivčević, Sanja, Metalni i koštani inventar s lokaliteta Sv. Vid, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 87–89, Split, 1998.
- Ivčević: 1999 Ivčević, Sanja, Antički medicinsko-farmaceutski instrumenti iz Arheološkog muzeja u Splitu, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 90–91, Split, 1999.
- Ivčević: 2003 Ivčević, Sanja, Antički koštani predmeti iz Narone, u: *Arheološka istraživanja u Naroni i dolini Neretve* (ur. Emilio Marin), Zagreb – Metković – Split, 2003.
- Košćević: 2000 Koščević, Remza, Sitni koštani i brončani predmeti iz Siscije, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 17, Zagreb, 2000.
- Kovač: 2010 Kovač, Marina, Izbor rimskih koštanih ukosnica iz fundusa Muzeja Slavonije u Osijeku, *Osječki zbornik XXIX/2009*, Osijek, 2010.
- Nedved: 1981 Nedved, Branka, *Nakit rimskog razdoblja, Nakit na tlu sjeverne Dalmacije od prapovijesti do danas*, Zadar, 1981.
- Petković: 1995 Petković, Sofija, *Rimski predmeti od kosti i roga sa teritorije Gornje Mezije*, Beograd, 1995.
- Petru: 1972 Petru, Sonja, *Emonske nekropole*, Ljubljana, 1972.
- Plesničar-Gec: 1972 Plesničar-Gec, Ljudmila, *Severno emonsko grobišče*, Ljubljana, 1972.
- Ruprechtsberger: 1978 Ruprechtsberger, Erwin M., Die römischen Bein- und Bronzenadeln aus den Museen Enns und Linz, *Linzer archäologische Forschungen* 8, Linz, 1978.
- Ruprechtsberger: 1979 Ruprechtsberger, Erwin M., Die römischen Bein- und Bronzenadeln aus den Museen Enns und Linz, *Linzer archäologische Forschungen* 9, Linz, 1979.
- Šaranović-Svetek: 1980 Šaranović-Svetek, Vesna, Prilog proučavanju antičkog koštanorezačkog-rezbarskog zanata na teritoriji Južne Panonije s posebnim osvrtom na Sirmijum, *Rad vojvođanskih muzeja* 26, Novi Sad, 1980.
- Šaranović-Svetek: 198 Šaranović-Svetek, Vesna, Tipologija koštanih predmeta iz Sirmijuma, *Rad vojvođanskih muzeja* 27, Novi Sad, 1981.
- Šaranović-Svetek: 1981 Šaranović-Svetek, Vesna, Tipologija koštanih predmeta iz Sirmijuma, *Rad vojvođanskih muzeja* 31, Novi Sad, 1985.
- Šašel: 1974 Šašel, Jaroslav, Siscia, *RE Supplementband* 14, 1974.
- Škrgulja: 2008 a Škrgulja, Rosana, *Dokumentacija sa zaštitnog arheološkog istraživanja Sisak, Rimski* 25.

Škrgulja: 2008 b Škrgulja, Rosana, *Dokumentacija sa zaštitnog arheološkog istraživanja Sisak, Euroagram 2008.*

Škrgulja: 2009 a Škrgulja, Rosana, *Izvješće sa zaštitnog arheološkog istraživanja Sisak; Euroagram 2008*, neobjavljeno.

Škrgulja: 2009 b Škrgulja, Rosana, *Izvješće sa zaštitnog arheološkog istraživanja Sisak; Rimska 25*, neobjavljeno.

Vidošević: 2003 Vidošević, Irena, Rimska keramika s lokaliteta Starčevićeve ulice 37 u Sisku, *Godišnjak Gradskog muzeja Sisak*, III–IV/2002–2003, Sisak, 2003.

Wiewegh: 2003 Wiewegh, Zoran, *Jugoistočna nekropola Siscije*, Sisak, 2003.

Katalog

Dužina = dužina cijele igle

Širina = širina (promjer) tijela na najširem dijelu

Širina glavice = širina glavice na najširem dijelu, navedeno samo gdje izrazito odudara od širine tijela

Analogije nisu navedene za jako raširene tipove.

1. Igla sa zaravnjenom glavicom, fino uglačana, glavica lagano zaobljena, trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 33 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21862

Nalazište: Sisak, Euroagram 2008, SJ 160

2. Igla sa zaravnjenom glavicom, nedostaje šiljak, svijetlosmeđa kost, kružnog presjeka, izduženog valjkastog tijela koje se ravnomjerno sužava u šiljak. Kvalitetne izrade, ispolirana i uglačana.

Kost

Dužina: 60 mm

Širina: 5,8 mm

Inv. br. 25631

Nalazište: Sisak, C-12-B, kvadrant 1, dubina 2,20 m

3. Igla sa zaravnjenom glavicom, fino uglačana, cjelovita. Trn kružnog presjeka.

Kost

Dužina: 69 mm

Širina: 3,5 mm

Inv. br. 21835

Nalazište: nepoznato, otkup Maričić

4. Igla sa zaravnjenom glavicom, nedostaje dio trna. Nepravilnog kružnog presjeka. Vidljivi tragovi poliranja, dio tijela zarezan.

Kost

Dužina: 59,5 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 25627

Nalazište: Sisak, C-12-B, kvadrant
4, dubina 2,40 m

5. Igla sa zaravnjenom glavicom,
fino uglačana. Trn kružnog
presjeka, cjelovita.

Kost

Dužina: 85 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21833

Nalazište: nepoznato, otkup
Maričić

6. Igla sa zaravnjenom glavicom.
Fino uglačana, trn kružnog
presjeka, cjelovita.

Kost

Dužina: 97 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 21832

Nalazište: nepoznato, otkup
Maričić

7. Igla sa zaravnjenom glavicom.
Nepravilnog kružnog presjeka,
izduženog valjkastog tijela koje
se ravnomjerno sužava u šiljak.
Tragovi poliranja, prijelaz iz tijela
u glavicu djeluje nespretno izveden
(ne širi se postupno kao prema
šiljku nego je cilindričan).

Kost

Dužina: 126,2 mm

Širina: 5,8 mm

Inv. br. 25630

Nalazište: Sisak, C-12-B, kvadrant
1, dubina 2,40 m

8. Igla neukrašena, fino uglačana,
glavica lagano zaobljena. Trn
mjestimično širi od glavice,
cjelovita.

Kost

Dužina: 95 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21831

Nalazište: nepoznato, otkup
Maričić

9. Igla sa zaravnjenom glavicom,
koja je lagano zašiljena.

Poligonalnog presjeka, ali dobro
ispolirana i uglačana. Cjelovita.

Kost

Dužina: 76 mm

Širina: 7 mm

Inv. br. 2621 AZA

Nalazište: Sisak

10. Igla sa zaravnjenom glavicom.
Kvalitena kost smeđe boje,
kvalitetna izrada. Presjek kružni.

Kost

Dužina: 67 mm

Širina: 6,5 mm

Inv. br. 2623 AZA

Nalazište: nepoznato

11. Igla sa zaravnjenom glavicom.
Fino uglačana, trn kružnog
presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 70 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21852

Nalazište: Sisak, Sv. Kvirin 2008,
SJ 134/159

12. Igla sa zaravnjenom
glavicom, lagano zašiljenom.
Cjelovita. Kružnog presjeka,
izduženog valjkastog tijela koje
se ravnomjerno sužava u šiljak.
Jako fino ispolirana i uglačana.
Kvalitetna kost.

Kost

Dužina: 82,5 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 25633

Nalazište: Sisak, C-12-B, Sonda 2,
1,90 m.

13. Igla sa zašiljenom glavicom,
fino uglačana. Trn kružnog
presjeka, malo okrhnut. Gotovo
cjelovita.

Kost

Dužina: 92 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 21871

Nalazište: Sisak, Euroagram
2008, SJ 372

14. Igla sa zašiljenom glavicom,
loše izrade. Trn kružnog
presjeka, mjestimično širi od
glavice. Glavica lagano zašiljena,
neuglačana. Cjelovita.

Kost

Dužina: 64 mm

Širina: 3 mm

Inv. br. 21848

Nalazište: nepoznato

15. Igla sa zašiljenom glavicom,
fino uglačana. Trn širi od
glavice, koja je lagano zašiljena,
neuglačana. Trn kružnog presjeka,
odlomljen.

Kost

Dužina: 59 mm

Širina: 3 mm

Inv. br. 21847

Nalazište: nepoznato

16. Igla sa zaravnjenom glavicom,
fino uglačana. Trn kružnog
presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 66 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21850

Nalazište: nepoznato, otkup
Maričić

17. Igla sa zaravnjenom glavicom.
Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 52 mm

Širina: 10 mm

Inv. br. 2622 AZA

Nalazište: nepoznato

18. Igla neukrašena, fino
uglačana, robusnog izgleda. Trn
malo okrhnut, gotovo cjelovita.

Kost

Dužina: 64 mm

Širina: 7 mm

Inv. br. 21849

Nalazište: nepoznato, otkup
Maričić

19. Igla sa zašiljenom glavicom.
Fino uglačana, glavica lagano
zašiljena. Trn kružnog presjeka,
odlomljen.

Kost

Dužina: 61 mm

Širina: 8 mm

Inv. br. 21861

Nalazište: Sisak, Euroagram
2008, SJ 118

Okvirne analogije: kat. br. 4, 15,
16, 22, 24, 26; Bíró, 1994, T. XV,
sl. 144, 147

20. Igla neukrašena. Fino
uglačana, glavica lagano zašiljena.
Trn trokutasto-kružnog presjeka,
odlomljen.

Kost

Dužina: 63 mm

Širina: 7 mm

Inv. br. 21869

Nalazište: Sisak, Euroagram
2008, SJ 236

21. Igla sa zaravnjenom glavicom. Glavica lagano zašiljena. Valjkasto tijelo kružnog presjeka koje se u donjem dijelu naglo sužava prema šiljku. Fino uglačana.

Kost

Dužina: 81 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 25629

Nalazište: Sisak, C-12-B, kvadrant
3, dubina 3,5 m.

22. Igla sa zašiljenom glavicom, fino uglačana, glavica lagano zašiljena. Trn kružnog presjeka, malo okrhnut.

Kost

Dužina: 85 mm

Širina: 7 mm

Inv. br. 21870

Nalazište: Sisak, Euroagram
2008, SJ 455

23. Igla neukrašena. Fino uglačana, glavica lagano zašiljena. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 95 mm

Širina: 6,5 mm

Inv. br. 21876

Nalazište: Sisak, Euroagram
2008, SJ 208

Okvirne analogije: kat. br. 4, 15,
16, 24, 26

24. Igla s lagano zašiljenom glavicom. Prijelaz iz tijela u glavicu polukružan. Nedostaje šiljak. Kružnog presjeka,

izduženog valjkastog tijela koje se ravnomjerno sužava u šiljak.

Kost

Dužina: 62 mm

Širina: 4 mm

Inv. br. 25632

Nalazište: Sisak, C-12-B, kvadrant
1, dubina 2,20 m

25. Igla sa zaravnjenom glavicom. Lagano zašiljena. Smeđa kost, kvalitetne izrade. Šiljak odlomljen.

Kost

Dužina: 82 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 2620 AZA

Nalazište: nepoznato

26. Igla sa zašiljenom glavicom. Fino uglačana, glavica lagano zašiljena. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 76 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21846

Nalazište: nepoznato, otkup Šikić
Okvirne analogije: kat. br. 2, 4,
15, 16, 22, 26

27. Igla neukrašena, fino uglačana, glavica lagano zašiljena. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 56 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 21868

Nalazište: Sisak, Euroagram
2008, SJ 399

Okvirne analogije: kat. br. 5, 18

28. Igla sa zašiljenom glavicom, fino uglačana. Trn malo širi od glavice, koja je lagano zašiljena

i nije naknadno uglučana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 64 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 21834

Nalazište: nepoznato, otkup

Maričić

Okvirne analogije: br. 18, 19

29. Igla neukrašena, fino uglučana, glavica lagano zašiljena. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 63 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21863

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 212

Analogije: kat. br. 22, 24, 49

30. Igla sa zaobljenom glavicom, fino uglučana, glavica lagano zaobljena. Trn mjestimično širi od glavice, kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 69 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21864

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 237

Okvirne analogije: kat. br. 3, 9;

Bíró, 1994, T.XII, sl. 119

31. Igla neukrašena, fino uglučana, glavica lagano zašiljena i nije uglučana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 56 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21866

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, poliranje (PN 415)

Okvirne analogije: kat. br. 2, 4,

15, 16, 22, 24

32. Igla sa zašiljenom glavicom, fino uglučana, glavica lagano zašiljena. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 59 mm

Širina: 4 mm

Inv. br. 21845

Nalazište: nepoznato

33. Igla neukrašena, fino uglučana, glavica lagano zašiljena. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 49 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 21860

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 482

34. Igla sa zašiljenom glavicom. Fino uglučana, glavica zašiljena. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 73 mm

Širina: 6 mm

Inv. br. 21842

Nalazište: nepoznato

Okvirne analogije: kat. br. 33, 41

35. Igla sa zašiljenom glavicom. Valjkastog tijela, odlomljenog šiljka. Kvalitetna kost i izrada.

Kost

Dužina: 48 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 2624 AZA

Nalazište: Sisak

36. Igla neukrašena, fino uglačana, glavica šiljata i neuglačana. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 51 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 21844

Nalazište: nepoznato, otkup Šikić

Okvirne analogije: kat. br. 33, 83

37. Igla sa zašiljenom glavicom. Fino uglačana, glavica zašiljena. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 66 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 21843

Nalazište: nepoznato

Okvirne analogije: kat. br. 41, 83

38. Igla sa zašiljenom glavicom. Na vratu dvije urezane linije. Kružnog presjeka. Kvalitetna izrada, ispolirana i uglačana. Nedostaje šiljak.

Kost

Dužina: 66 mm

Širina: 4,8 mm

Inv. br. 20299

Nalazište: nepoznato

39. Igla s kuglastom glavicom. Glavica izrasta iz tijela (u istoj je ravnini sa zamišljenom linijom tijela). Od tijela odvojena žlijebom. Na tijelu, ispod glavice, urezana vodoravna linija. Jako fino ispolirana i uglačana.

Kvalitetna kost.

Kost

Dužina: 47,2 mm

Širina: 4 mm

Inv. br. 25634

Nalazište: Sisak, C-12-B, kvadrant 2, dubina 1,90 m

40. Igla s ovalnom glavicom. Tijelo vretenasto, kružnog presjeka. Osrednja kvaliteta, tragovi obrade. Cjelovita.

Kost

Dužina: 112 mm

Širina glavice: 9,5 mm

Inv. br. 21874

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 194

Okvirne analogije: kat. br. 28;

Göricke-Lukić 2000, Grob 26, T.

XIII/4; Dular, 1979, T.1/2

41. Igla s ovalnom glavicom. Djeluje robusno, osrednja kvaliteta. Dio glavice odlomljen. Trn kružnog presjeka.

Kost

Dužina: 76 mm

Širina glavice: 10 mm

Inv. br. 21875

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 128

42. Igla s ovalnom glavicom. Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 57 mm

Širina glavice: 8 mm

Inv. br. 21877

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 194

Analogije: Dular, 1979, T.1/2

43. Igla s ovalnom glavicom. Kvalitetne izrade. Tijelo valjkasto, kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 125 mm

Širina: 4 mm

Dužina glavice: 12 mm

Širina glavice: 8,8 mm

Inv. br. 338 AZA

Nalazište: Sisak, Istočna nekropola, u grobu od opeka. U grobu bile ukupno dvije igle, pronađene su s vanjske strane koljena.

44. Igla s ovalnom glavicom. Fino uglačana. Trn u gornjem dijelu zadebljan, sužava se prema glavici. Glavica pravilnog ovalnog oblika. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 84 mm

Širina glavice: 6,5 mm

Inv. br. 21918

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 216

Okvirne analogije: kat. br. 17;

Góricke-Lukić 2000, Grob 26, T. XIII/4

45. Igla s ovalnom glavicom. Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, u gornjem dijelu lagano proširen, sužava se prema glavici.

Kost

Dužina: 68 mm

Širina glavice: 5,5 mm

Inv. br. 21903

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 221

Okvirne analogije: kat. br. 91

46. Igla s ovalnom glavicom. Fino uglačana, robusna. Trn kružnog presjeka, masivan, u gornjoj polovici lagano zadebljan. Cjelovita.

Kost

Dužina: 75 mm

Širina glavice: 7 mm

Inv. br. 21876

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 208

47. Igla s ovalnom glavom. Tijelo valjkasto, kružnog presjeka, trn odlomljen. Neujednačena izvedba glave i tijela.

Kost

Dužina: 39 mm

Širina: 3 mm

Dužina glavice: 11 mm

Širina glavice: 7 mm

Inv. br. 25639

Nalazište: Sisak, MT-10, kvadrant 7, dubina 1,50–1,90 m

48. Igla s ovalnom glavicom. Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 65 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 21895

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 128

Okvirne analogije: kat. br. 57

49. Igla s kupolastom glavicom. Vretenasto tijelo kružnog presjeka. Šiljak odlomljen. Dosta loša kvaliteta, vidljivi tragovi obrade.

Kost

Dužina: 72 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 2458 AZA

Nalazište: nepoznato, poklon Maričić

Okvirne analogije: kat. br. 56

50. Igla s ovalnom glavicom. Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 58 mm

Širina glavice: 6,5 mm

Inv. br. 21883

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 194

Okvirne analogija: kat. br. 34

51. Igla s kuglastom glavicom.

Fino uglačana. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 87 mm

Širina glavice: 8 mm

Inv. br. 21851

Nalazište: Sisak, A. Starčevića 40,
SJ 68

Analogije: Dular, 1979, T.1/4

52. Igla s ovalnom glavom.

Cjelovita. Kvalitetna kost.

Tijelo valjkasto, poligonalnog presjeka. Vidljivi tragovi obrade.

Nije uglačana ni ispolirana.

Glavica jako loše izrađena.

Ovalnog presjeka, vidljivi tragovi odsijecanja komada i rezbarenja.

Tijelo gotovo cijelo zeleno.

Kost

Dužina: 106,5 mm

Širina: 4 mm

Dužina glavice: 11 mm

Širina glavice: 8,2 mm

Inv. br. 218 AZA

Nalazište: Sisak, Istočna nekropola

53. Igla s kuglastom glavicom.

Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 62 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 21901

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 203

54. Igla s kuglastom glavicom.

Fina izrada. Trn u gornjem dijelu lagano zadebljan, odlomljen.

Kost

Dužina: 63 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 21838

Nalazište: nepoznato

55. Igla s malom kuglastom

glavicom. Vretenasto tijelo, odlomljeno. Loša kvaliteta.

Kost

Dužina: 47 mm

Širina: 3,2 mm

Dužina glavice: 4 mm

Širina glavice: 3,2 mm

Inv. br. 2615 AZA

Nalazište: nepoznato

56. Igla s malom kuglastom

glavicom. Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 41 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21891

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 452

Okvirne analogije: kat. br. 81;

Dular, 1979, T.1 sl. 7, 8

57. Igla s malom kuglastom

glavicom, loše izrade. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 55 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21913

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 303

Okvirne analogije: kat. br. 54;
Dular, 1979, T.I SL. 7, 8

58. Igla s malom kuglastom
glavicom. Loša izrada. Trn
kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 45 mm

Širina: 4 mm

Širina glavice: 5,5 mm

Inv. br. 2616 AZA

Nalazište: nepoznato

59. Igla s kuglastom glavicom.
Loša izvedba. Trn kružnog
presjeka, ujednačene širine, lagano
se sužava prema glavici. Glavica
lagano spljoštena. Cjelovita.

Kost

Dužina: 77 mm

Širina: 3 mm

Širina glavice: 4,5 mm

Inv. br. 21888

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 208

Okvirne analogije: kat. br. 42

60. Igla s malom kuglastom
glavicom. Loša izrada. Trn
kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 59 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21893

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 415/416

Okvirna analogija: kat. br. 48

61. Igla s malom kuglastom
glavicom. Trn i glavica fino
uglačani, na vratu tragovi obrade.
Trn masivan, kružnog presjeka.
Cjelovita.

Kost

Dužina: 102 mm

Širina: 4 mm

Inv. br. 21837

Nalazište: nepoznato

62. Igla s malom kuglastom
glavicom. Fino uglačana. Trn
kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 36 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 21915

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 221

Okvirne analogije: kat. br. 82;

Dular, 1979, T.I sl. 7, 8

63. Igla s malom kuglastom
glavicom. Fino uglačana. Trn
kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 48 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 21909

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 372

Okvirne analogije: kat. br. 30, 68

64. Igla s malom kuglastom
glavicom. Loša izvedba, robusna.
Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 25 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21884

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 212

Okvirne analogije: kat. br. 63

65. Igla s malom kuglastom
glavicom. Loša izvedba, robusna.
Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 48 mm

Širina glavice: 5,5 mm

Inv. br. 21898

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 193

Okvirne analogije: kat. br. 80;

Petru, 1972, T.LII, gr. 786 sl. 4

66. Igla s malom kuglastom glavicom. Uglučana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 58 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21885

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 424

Okvirne analogije: kat. br. 27, 42, 48; DULAR 1979, T.I sl. 7, 8

67. Igla s malom kuglastom glavicom. Fino uglučana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 54 mm

Širina: 3,5 mm

Inv. br. 21886

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 415

Okvirne analogije: kat. br. 69

68. Igla s malom kuglastom glavom. Tijelo vretenasto, nedostaje šiljak. Nepravilan kružni presjek tijela, koje je ispolirano i uglučano. Prijelaz iz tijela u glavu nevjesto izveden, preduboki urezi.

Kost

Dužina: 72,8 mm

Širina: 3,5 mm

Dužina: 5,5 mm

Širina: 5,5 mm

Inv. br. 25637

Nalazište: Sisak, C-12-B, kvadrant I, 1,90 m.

69. Igla s malom kuglastom glavicom. Fino uglučana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 63 mm

Širina: 3 mm

Inv. br. 21894

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 389

70. Igla s kuglastom glavicom. Loša izrada. Glavica lagano spljoštena. Trn kružnog presjeka, na središnjem dijelu zadebljan, sužava se prema glavici, odlomljen.

Kost

Dužina: 45 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 21917

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 266

Okvirne analogije: kat. br. 27, 42, 48; Dular, 1979, T.I sl. 7, 8

71. Igla, poput kat. br. 27. Trn odlomljen.

Kost

Dužina: 43 mm

Širina: 3 mm

Širina glavice: 4,5 mm

Inv. br. 21880

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 212

Okvirna analogija: kat. br. 27

72. Igla s malom kuglastom glavicom. Fino uglučana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 70 mm

Širina: 3 mm

Inv. br. 21840

Nalazište: Sisak, C-12-B

Okvirne analogije: kat. br. 89;

Dular, 1979, T.1 sl. 7, 8

73. Igla s kuglastom glavicom.

Nedostaje dio trna, koji je valjkast i kružnog presjeka.

Kost

Dužina: 38 mm

Širina: 3 mm

Dužina glavice: 9 mm

Širina glavice: 9,5 mm

Inv. br. 24125

Nalazište: Sisak, Dunavski Lloyd, PN-142

74. Igla s pečatastom glavom.

Tijelo vretenasto, nedostaje šiljak.

Nepravilan kružni do ovalni presjek. Prilično nevješta izrada, tragovi rezbarenja i poliranja na glavici i tijelu. Tijelo je kvalitetnije izrađeno, prilično je dobro ispolirano, dok je glavica ostala prilično nedorađena.

Kost

Dužina: 57,5 mm

Širina: 3,8 mm

Dužina glavice: 9 mm

Širina glavice: 5,2 mm

Inv. br. 25636

Nalazište: Sisak, C-12-B, kvadrant 4, dubina 1,80 m.

75. Igla s cilindričnom glavicom.

Trn u gornjem dijelu zadebljan, sužava se prema glavici, koja je zaobljena. Trn odlomljen.

Kost

Dužina: 46 mm

Širina: 3,5 mm

Inv. br. 21892

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 221

Okvirna analogija: kat. br. 79

76. Igla s malom ovalnom glavicom. Loša izrada, odlomljen šiljak.

Kost

Dužina: 51,2 mm

Širina: 3 mm

Inv. br. 21911

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 415

77. Igla s cilindričnom glavicom.

Trn na gornjem dijelu zadebljan, sužava se prema glavici, koja je lagano zaobljena. Trn odlomljen.

Kost

Dužina: 44 mm

Širina: 3,5 mm

Inv. br. 21902

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 149

Okvirne analogije: kat. br. 13, 88

78. Igla s cilindričnom glavicom.

Glavica na gornjem dijelu zaobljena. Trn u središnjem dijelu lagano zadebljan, sužava se prema glavici.

Kost

Dužina: 79 mm

Širina: 3,5 mm

Inv. br. 21890

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 198/242

Okvirne analogije: kat. br. 12

79. Igla s pečatastom glavom.

Cjelovita ukosnica pečataste glave. Kvalitetna kost, loša izrada. Glava nevješto oblikovana, tragovi predubokih ureza, trokutastog

presjeka. Tijelo vretenasto, asimetrično. Tragovi poliranja, nije uglačana.

Kost

Dužina: 96 mm

Širina: 3,3 mm

Dužina glavice: 8,5 mm

Širina glavice: 5,2 mm

Inv. br. 355 AZA

Nalazište: Sisak, Ulica Stjepana i Antuna Radića, trasa kanalizacije

80. Igla s pečatostom glavicom.

Vretenasto tijelo, kružnog presjeka. Loša kvaliteta izrade.

Šiljak odlomljen.

Kost

Dužina: 57 mm

Širina: 5 mm

Dužina glavice: 5 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 2614 AZA

Nalazište: nepoznato

81. Igla s cilindričnom glavicom.

Loša izrada. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 18 mm

Širina: 3 mm

Inv. br. 21912

Nalazište: Sisak, Euroagram 2008, SJ 221

82. Igla s cilindričnom glavicom.

Trn na središnjem dijelu lagano zadebljan, sužava se prema glavici koja je lagano zaobljena. Trn odlomljen.

Kost

Dužina: 40 mm

Širina: 3 mm

Inv. br. 21914

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 128

Okvirne analogije: kat. br. 13, 14

83. Igla s malom kupolastom glavicom. Loša izvedba. Robusni trn, u gornjem dijelu zadebljan, vrat uži. Pri dnu odlomljena.

Kost

Dužina: 54 mm

Širina: 4,5 mm

Inv. br. 21900

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 293

Okvirne analogije: kat. br. 75

84. Igla s malom kupolastom glavicom. Loša izrada. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 56 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21896

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 128

Okvirne analogije: kat. br. 25, 58

85. Igla s malom pečatostom glavicom. Loša izrada. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 50 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21904

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 291

86. Igla s malom kuglastom glavicom. Vretenasto tijelo. Glavica oštećena. Loša kvaliteta.

Kost

Dužina: 55 mm

Širina: 3 mm

Dužina glavice: 6 mm

Širina glavice: 4 mm
 Inv. br. 339 AZA
 Nalazište: Sisak, Istočna nekropola

87. Igla s malom kupolastom glavicom. Loša izrada. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 51 mm

Širina glavice: 3,5 mm

Inv. br. 21899

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 208

Okvirne analogije: kat. br. 25, 55

88. Igla s malom kupolastom glavicom. Loša izvedba. Trn u gornjem dijelu zadebljan, sužuje se prema glavici.

Kost

Dužina: 62 mm

Širina: 3,5 mm

Inv. br. 21858

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 116

Okvirne analogije: kat. br. 11

89. Igla s nepravilnom glavicom. Loša izvedba. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 68 mm

Širina: 3,5 mm

Inv. br. 21882

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 270

90. Igla s malom ovalnom glavicom. Fino uglačana. Trn u gornjem dijelu zadebljan, sužava se prema glavici. Glavica pravilnog oblika. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 84 mm

Širina glavice: 4,5 mm

Inv. br. 21887

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 276

91. Igla s kupolastom glavicom. Loša izvedba. Trn kružnog presjeka, u gornjem dijelu lagano zadebljan, sužava se prema glavici. Glavica možda trebala biti kupolastog oblika. Cjelovita.

Kost

Dužina: 59 mm

Širina: 4 mm

Inv. br. 21881

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 216

92. Igla s kupolastom glavicom. Loša izvedba, nije uglačano. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 63 mm

Širina: 4 mm

Inv. br. 21839

Nalazište: nepoznato

93. Igla s kupolastom glavicom. Fino uglačana. Trn kružnog presjeka. U gornjem dijelu lagano zadebljan, sužava se prema glavici. Cjelovita.

Kost

Dužina: 85 mm

Širina glavice: 6,5 mm

Inv. br. 21907

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 194

94. Igla s kupolastom glavicom. Uglačana. Trn kružnog presjeka, na središnjem dijelu zadebljan.

Sužava se prema glavici, odlomljen.

Kost

Dužina: 63 mm

Širina glavice: 6,5 mm

Inv. br. 21908

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 219

95. Igla s lukovičastom glavicom.

Fino uglačana, trn u gornjoj polovici lagano zadeblja, sužava se prema glavici. Trn kružnog presjeka. Cjelovita

Kost

Dužina: 103 mm

Širina glavice: 9 mm

Inv. br. 21878

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 194

96. Igla s lukovičastom glavicom.

Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 57 mm

Širina glavice: 8,5 mm

Inv. br. 21879

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 194

Okvirne analogije: kat. br. 47, 77

97. Igla s lukovičastom glavicom.

Kvalitetna kost svijetlosmeđe boje, loša kvaliteta izrade. Mjestimično svjetlije boje, možda bojena.

Robusne proporcije, nezgrapna.

Tijelo vretenasto, kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 85 mm

Širina glavice: 8 mm

Inv. br. 2265 AZA

Nalazište: Sisak, Istočna nekropola

Okvirne analogije: kat. br. 44, 47

98. Igla s lukovičastom glavicom.

Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 72 mm

Širina glavice: 8 mm

Inv. br. 21916

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 194

Okvirne analogije: kat. br. 44, 77

99. S malom lukovičastom glavicom. Fino uglačana. Trn kružnog presjeka. U gornjem dijelu lagano zadebljan, sužava se prema glavici. Odlomljena.

Kost

Dužina: 50 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21889

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 406

Okvirna analogija: kat. br. 40

100. Igla s malom lukovičastom glavicom. Fino uglačana. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 49 mm

Širina glavice: 4 mm

Inv. br. 21910

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 128

Okvirna analogija: kat. br. 50

101. Igla s lukovičastom glavicom. Valjkasto tijelo, koje se postupno sužava prema šiljku.

Kost

Dužina: 92,5 mm

Širina: 4 mm
 Dužina glavice: 10 mm
 Širina glavice: 7 mm
 Inv. br. 2606 AZA
 Nalazište: nepoznato
 Okvirna analogija: kat. br. 103

102. Igla s lukovičastom glavicom. Fino uglačana. Na vratu četiri urezane vodoravne paralelne linije. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost
 Dužina: 47 mm
 Širina glavice: 7 mm
 Inv. br. 2607 AZA
 Nalazište: nepoznato
 Okvirne analogije: Šaranović-Svetek, 1985, T.II, sl. 3, kat. br. 104; Biro: 1994, kat. br. 312, 313

103. Igla s lukovičastom glavicom. Valjkasto tijelo, u donjoj četvrtini lagano zakrivljeno. Vrat profiliran s dvije skupine od po četiri urezane vodoravne linije. Između skupina razmak od 2,5 mm. Kvalitetna izvedba. Cjelovita.

Kost
 Dužina: 92 mm
 Širina: 4 mm
 Dužina glavice: 8,5 mm
 Širina glavice: 6,5 mm
 Inv. br. 20298
 Nalazište: nepoznato
 Okvirna analogija: kat. br. 101

104. Igla s lukovičastom glavicom. Na vratu urezane vodoravne linije, ispod njih ispupčena dva rebra. Tijelo lagano valjkasto, postupno se sužava prema šiljku. Svijetla kost, jako kvalitetna izrada.

Kost
 Dužina: 106 mm
 Širina: 5,5 mm
 Dužina glavice: 14 mm
 Širina glavice: 8 mm
 Inv. br. 21919
 Nalazište: Sisak, Rimska 25, PN 192
 Analogija: Petru, 1972, T. LXIV, sl. 18

105. Igla s lukovičastom glavicom. Fino uglačana, s četiri plastična rebra na vratu. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost
 Dužina: 103 mm
 Širina glavice: 9 mm
 Inv. br. 21853
 Nalazište: Sisak, A. Starčevića 40, SJ 85

106. Igla s glavicom u obliku baklje. Vrat sužen, na ramenu plastično rebro. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost
 Dužina: 78 mm
 Širina glavice: 7 mm
 Inv. br. 21856
 Nalazište: Sisak, Rimska 25, SJ 081

107. Igla s plamenastom glavicom. Fina izvedba. Trn cijelom dužinom ujednačen, kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost
 Dužina: 67 mm
 Širina: 4 mm
 Inv. br. 21836
 Nalazište: nepoznato

108. Igla s poliedarskom glavicom. Fino uglačana. Trn masivan, kružnog presjeka.

Cjelovita.

Kost

Dužina: 68 mm

Širina glavice: 5 mm

Inv. br. 21906

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 253

Okvirne analogije: kat. br. 60

109. Igla s poliedarskom glavicom. Fino uglačana. Trn masivan, kružnog presjeka.

Cjelovita.

Kost

Dužina: 77 mm

Širina: 7 mm

Inv. br. 21905

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 128

Okvirne analogije: kat. br. 59

110. Igla s pločastom glavicom. Na jednoj strani glavica ukrašena urezanim okomitim i vodoravnim linijama, na drugoj profilacija na prijelazu na vrat. Tijelo tanko, valjkasto.

Kost

Dužina: 47 mm

Širina: 2,5 mm

Dužina glavice: 8 mm

Širina glavice: 6 mm

Inv. br. 2627 AZA

Nalazište: nepoznato

111. Igla s poliedarskom glavom. Glavica ima pet stranica, kutovi su lagano uglačani. Fino uglačana. Neobičan su detalj urezi na svakoj stranici, koji su jako loše izvedeni i nisu u skladu s općenitim dojmom

ukosnice. Trn masivan, kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 66 mm

Širina glavice: 7 mm

Inv. br. 21897

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 199

112. Igla s poliedarskom glavicom. Loša izvedba, nepravilne linije glavice. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 83 mm

Širina glavice: 6 mm

Inv. br. 21873

Nalazište: Sisak, Euroagram

2008, SJ 194

113. Igla s poliedarskom glavicom. Kvalitetna kost, jako loša izrada. Nedostaje šiljak. Lagano vretenasto tijelo, nepravilo kružnog/poligonalnog presjeka.

Kost

Dužina: 89 mm

Širina: 5,1 mm

Dužina glavice: 8,1 mm

Širina glavice: 7,5 mm

Inv. br. 2730 AZA

Nalazište: Sisak, Ulica V. Lisinskog, pri kopanju kanalizacije 1959. g.

114. Igla s glavicom raščlanjenom s tri prstenasta nabora.

Tijelo valjkasto, nezgrapno, poligonalnog presjeka. Vidljivi tragovi obrade. Gotovo cjelovita, okrhnuti glavica.

Kost

Dužina: 101 mm

Širina: 4,1 mm

Dužina glavice: 6 mm

Širina glavice: 7 mm

Inv. br. 20300

Nalazište: nepoznato

Analogije: Bíró, 1994, T.XXX, sl. 322–323; Šaranović-Svetek, 1981, T.I, sl. 10.

115. Igla s profiliranom glavicom.

Fina izrada. Na vratu dvije urezane paralelne vodoravne linije. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 45 mm

Širina: 7 mm

Inv. br. 21841

Nalazište: nepoznato

Okvirne analogije: Nedved: 1981, sl. 1, br. 2, Biro: 1994, kat. br. 54

116. Ukrasna igla. Strane glavice u obliku listova palme, koji se na vrhu dodiruju. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 38 mm

Širina glavice: 7 mm

Inv. br. 21854

Nalazište: Sisak, Rimska 25, SJ 049

117. Igla s češerastom glavicom.

Češer dočaran nizom kosih linija koje teku od vrata do vrha glavice. Na vratu plastično rebro. Ugláčana, ali nevješto izrađena. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 77 mm

Širina glavice: 8 mm

Inv. br. 21855

Nalazište: Sisak, Rimska 25, SJ 060/076

118. Igla s češerastom glavicom.

Ugláčana. Nevješta izrada. Trn kružnog presjeka. Cjelovita.

Kost

Dužina: 88 mm

Širina glavice: 8 mm

Inv. br. 21859

Nalazište: Sisak, Rimska 25, SJ 081

119. Igla s češerastom glavicom.

Nevješto izrađena, kost smeđe boje. Tijelo odlomljeno u donjoj polovici. Ispod glave plinta.

Kost

Dužina: 55 mm

Širina: 3,5 mm

Dužina glavice: 14,5 mm

Širina glavice: 7 mm

Inv. br. 2610 AZA

Nalazište: nepoznato

120. Igla s glavicom u obliku turbana. Konstruirana u dva dijela. Kvalitetna izrada. Ispod šiljatog tjemena tri urezane vodoravne linije, ispod kojih do dna glave teku kose linije. Tijelo tanko, valjkasto, kružnog presjeka. Nedostaje šiljak. Na vratu također tri urezane vodoravne linije.

Kost

Dužina: 81 mm

Širina: 3,5 mm

Dužina glavice: 12 mm

Širina glavice: 10 mm

Inv. br. 20297

Nalazište: nepoznato

Analogije: Šaranović-Svetek, 1981, T.I, sl. 11; Bíró (u obliku turbana), 1994, T.XXXIII, sl. 355.

121. Igla s češerastom glavom. Tijelo valjkasto, kružnog presjeka, trn odlomljen. Loša izrada, linije na glavici neujednačene i nesporno izvedene, prelaze na vrat.

Kost

Dužina: 45,5 mm

Širina: 4,5 mm

Dužina glavice: 15 mm

Promjer glavice: 7,3 mm

Inv. br. 25638

Nalazište: Sisak, MT-10, kvadrant 5, dubina 1,50–1,90 m

122. Igla s glavicom u obliku turbana. Ispod šiljatog tjemena dvije urezane paralelne linije. Tijelo valjkasto, kružnog presjeka. Šiljak odlomljen.

Kost

Dužina: 70 mm

Širina: 3 mm

Dužina glavice: 20 mm

Širina glavice: 7 mm

Inv. br. 2609 AZA

Nalazište: nepoznato

Analogije: Bíró, 1994, T.XXXII, sl. 353.

123. Igla s kaneliranom kuglastom glavicom. Trn kružnog presjeka, odlomljen.

Kost

Dužina: 73 mm

Širina glavice: 7 mm

Inv. br. 21857

Nalazište: Sisak, Rimska 25, SJ 078

124. Igla. Cjelovito tijelo ukosnice s istakom za nasad glavice.

Valjkasto, kružnog presjeka.

Naglo se sužava prema šiljku, pa djeluje pomalo robusno. Kvalitetna izrada. Smeđa kost (možda bojeno). Ispolirana i uglačana.

Kost

Dužina: 71 mm

Širina: 5 mm

Inv. br. 25642

Nalazište: Sisak, C-12-B, sonda 2, dubina 3,10 m

125. Igla. Cjelovito tijelo ukosnice s istakom za nasad glavice.

Valjkasto, kružnog presjeka, lagano se sužava prema šiljku.

Kvalitetna izrada. Smeđa kost (možda bojeno). Ispolirana i uglačana.

Kost

Dužina: 112,3 mm

Širina: 6,5 mm

Inv. br. 25641

Nalazište: Sisak, C-12-B, sonda 2, dubina 3,10 m

Summary

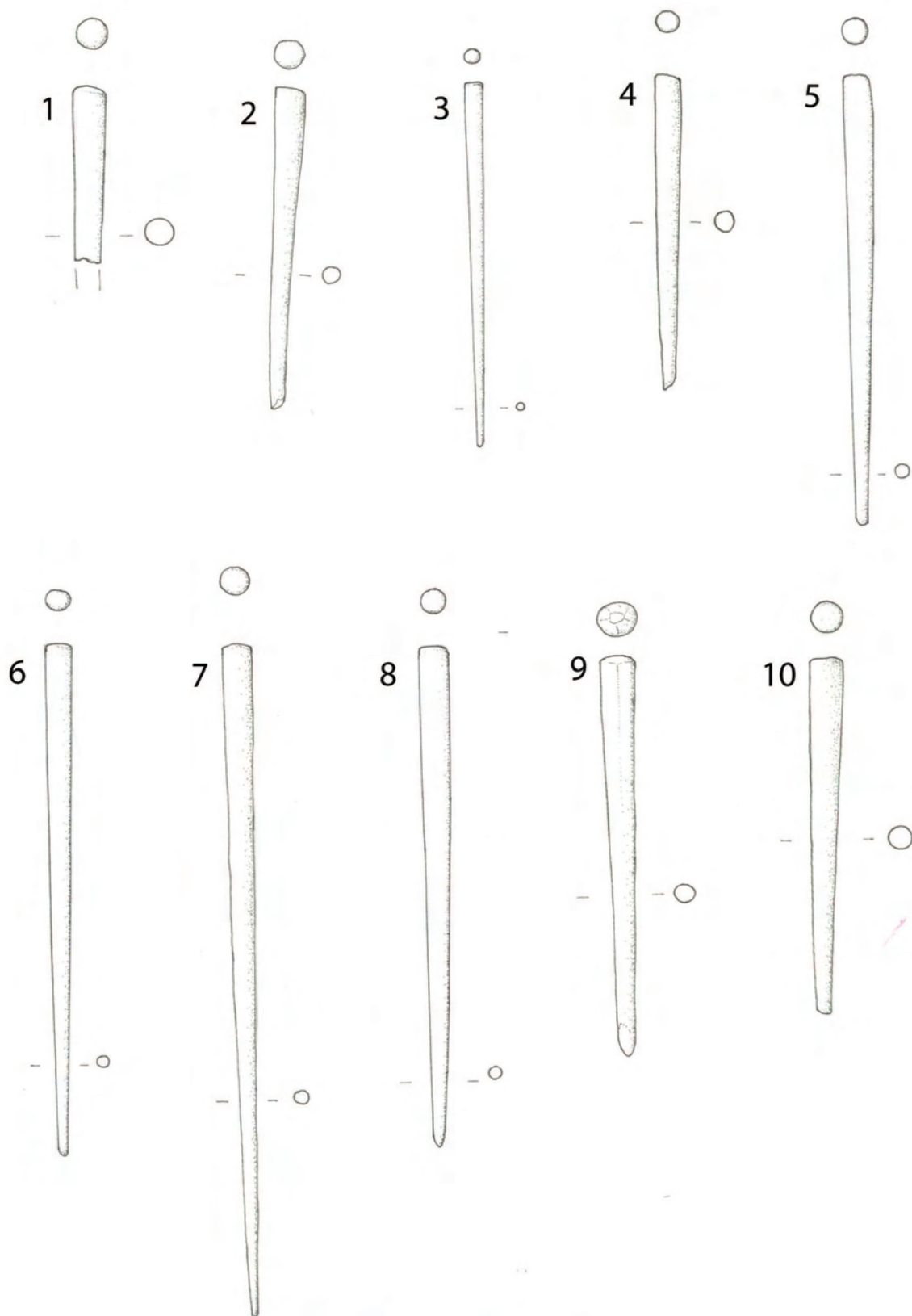
Collection of Roman Bone Pins of the City Museum Sisak

The paper presents the collection of the Roman bone pins of the City Museum Sisak. The special emphasis is given to the results of the recent archaeological excavations, that provide certain information related to the datation of these objects.

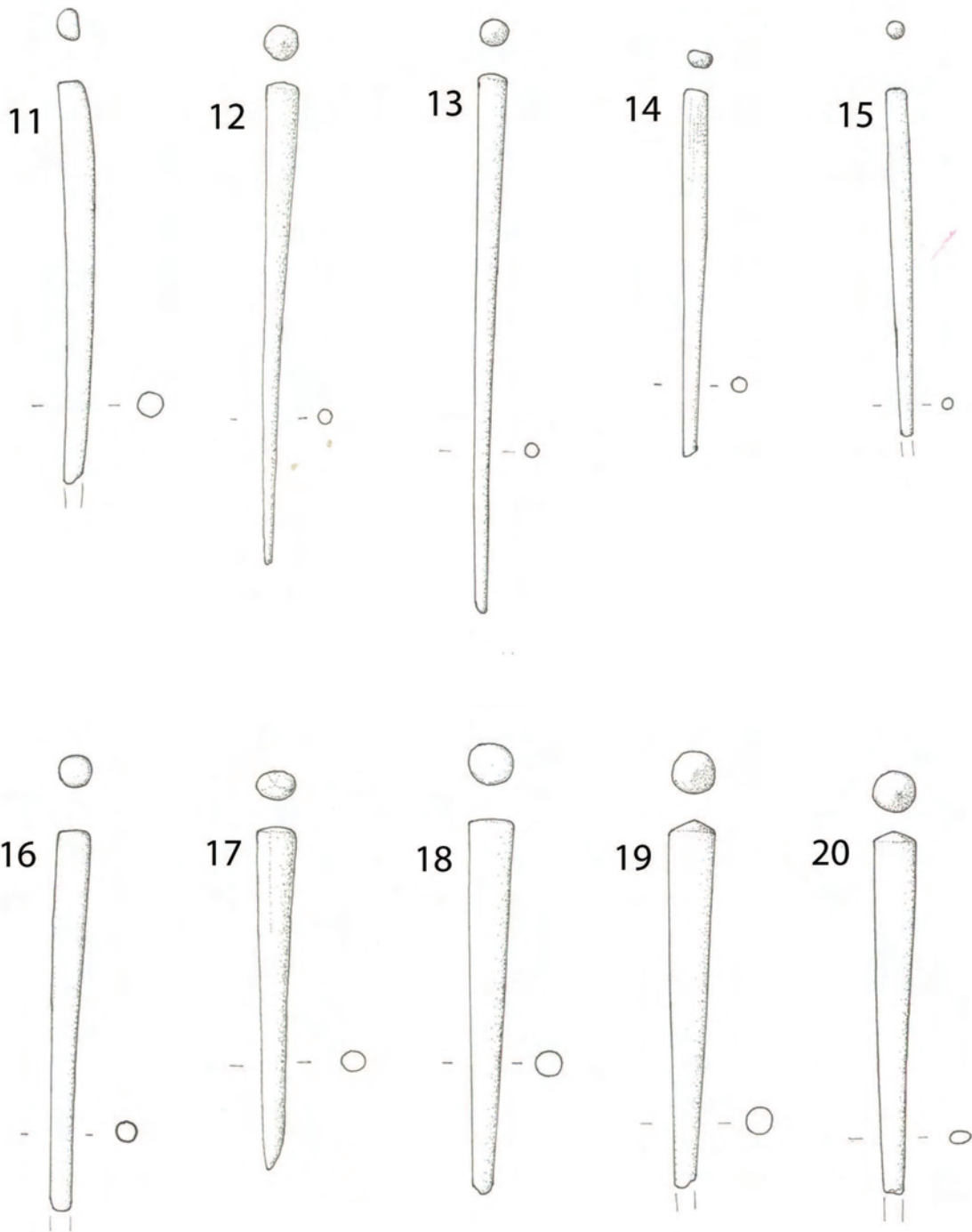
The collection numbers 123 pins that are dated from the end of the first century to the beginning of the fifth century. They are divided in three groups: undecorated pins, pins with the head formed in a simple shape and decorated pins. The majority of specimens is of poor or average quality and produced locally. Only two are imported, no. 104 and 105.

The context of the findings is unknown for one third of the pins and most of the specimens that are well documented originate from three sites: Eurogram 2008, C-12-B and Rimska 25. The data collected there may indicate that there could be a time-line that divides the production of pins with the small head formed in a simple shape and the ones with the large head formed in a simple shape, the latter are all dated after the end of the second century.

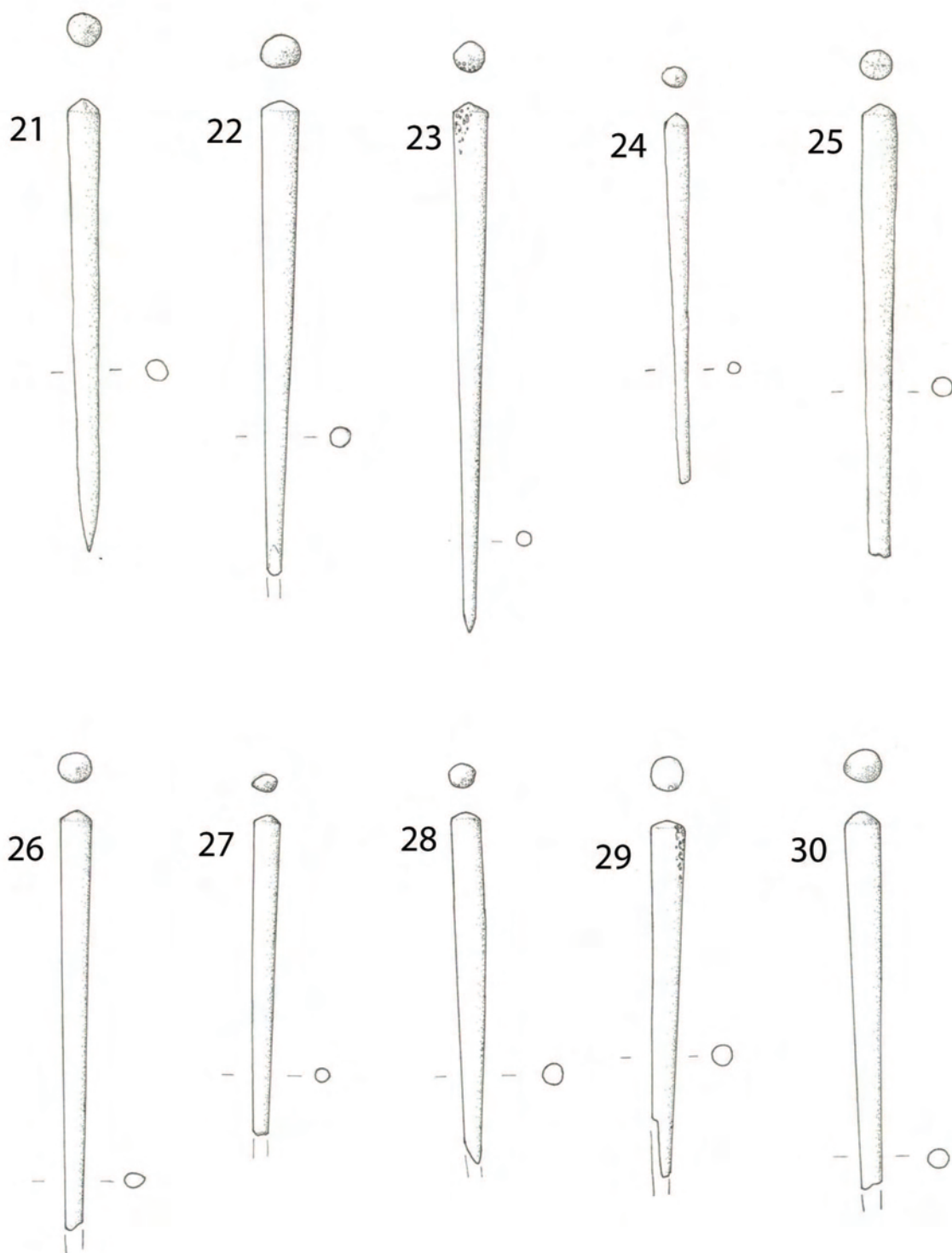
Based on the finds of bone material prepared for further processing we postulated the existence of at least two workshops, one on the left Kupa bank, and the other in the vicinity of the eastern part of the city wall. We have no data that might give us information about their specific products and the time of operation.



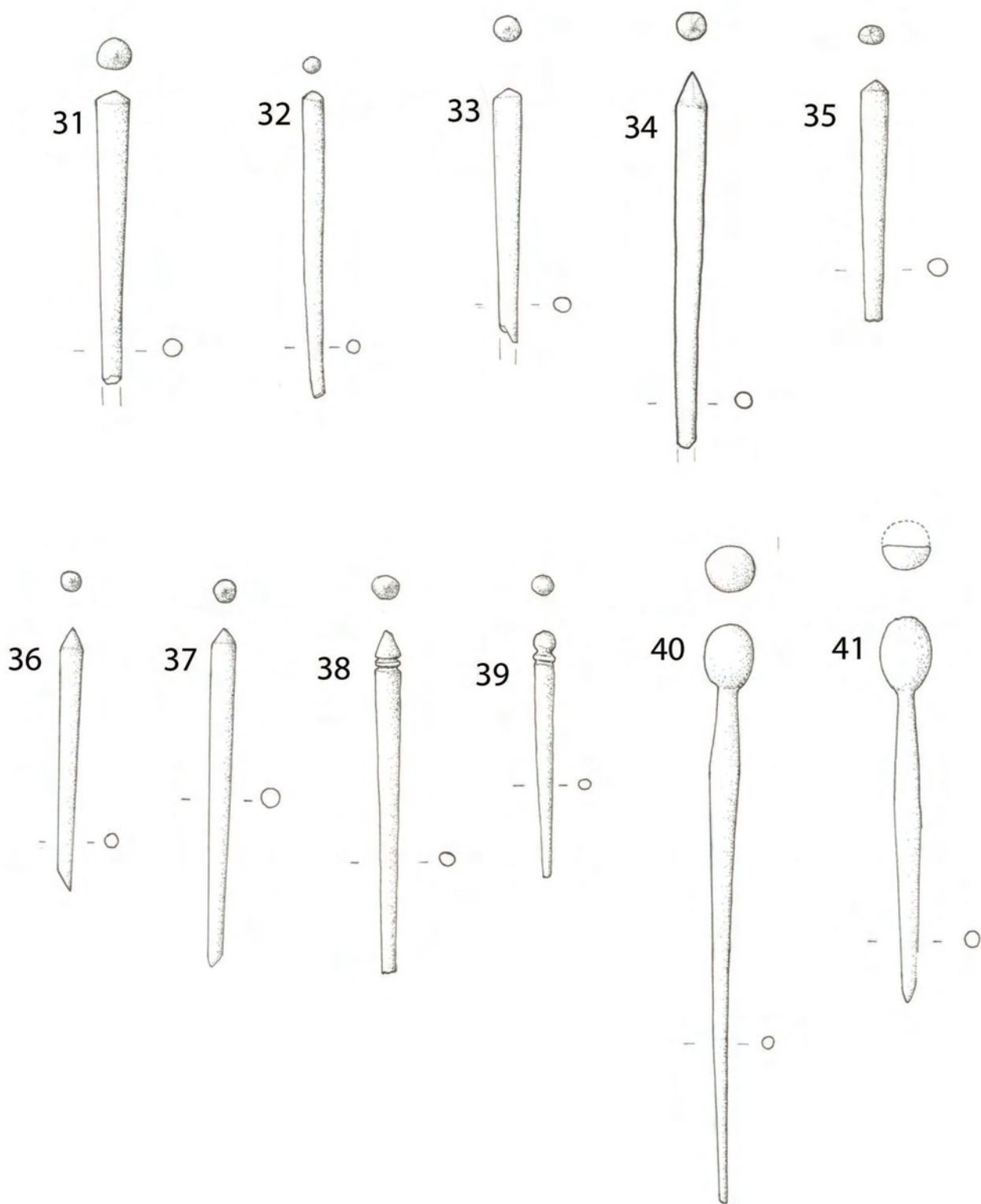
T.1



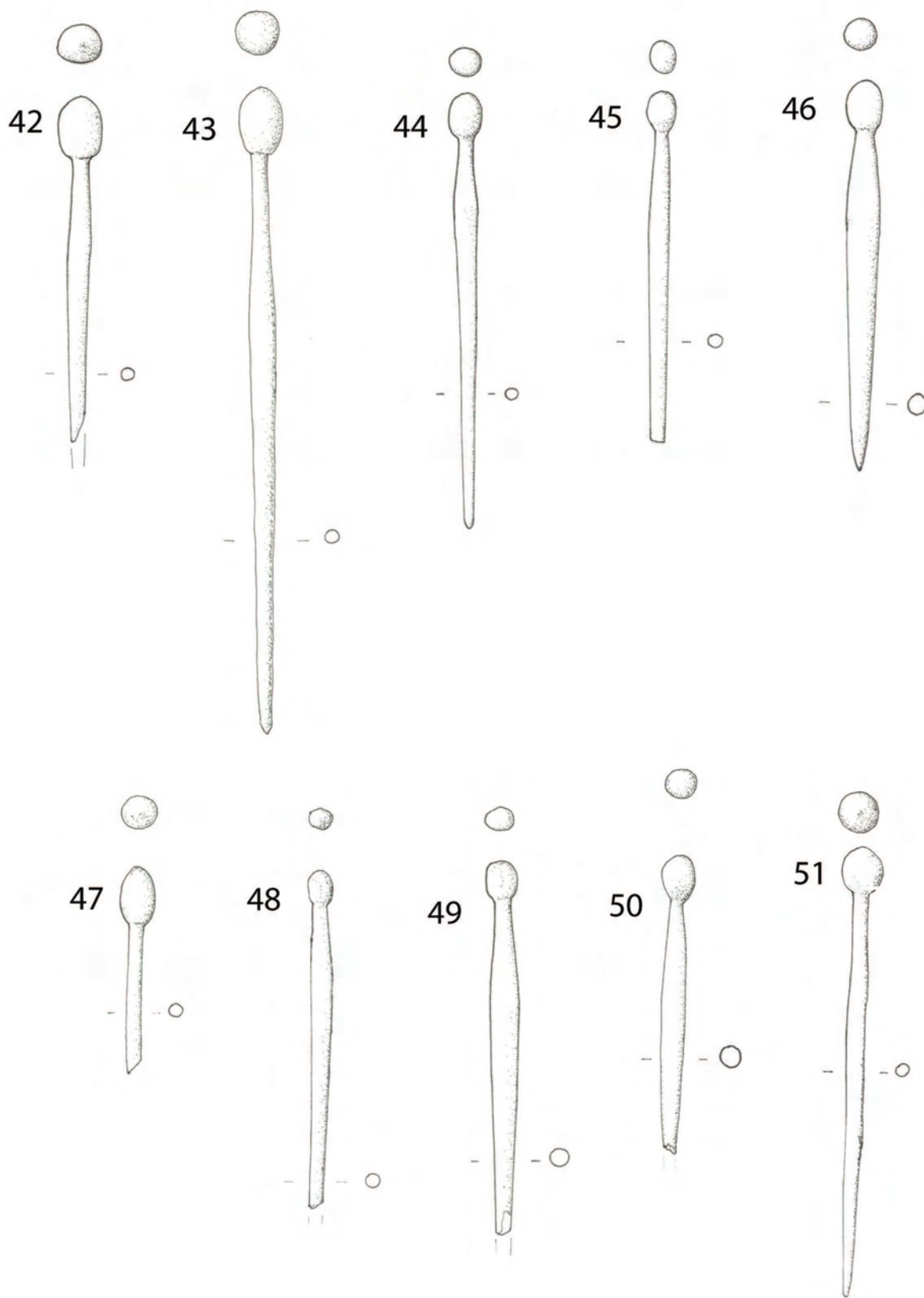
T.2



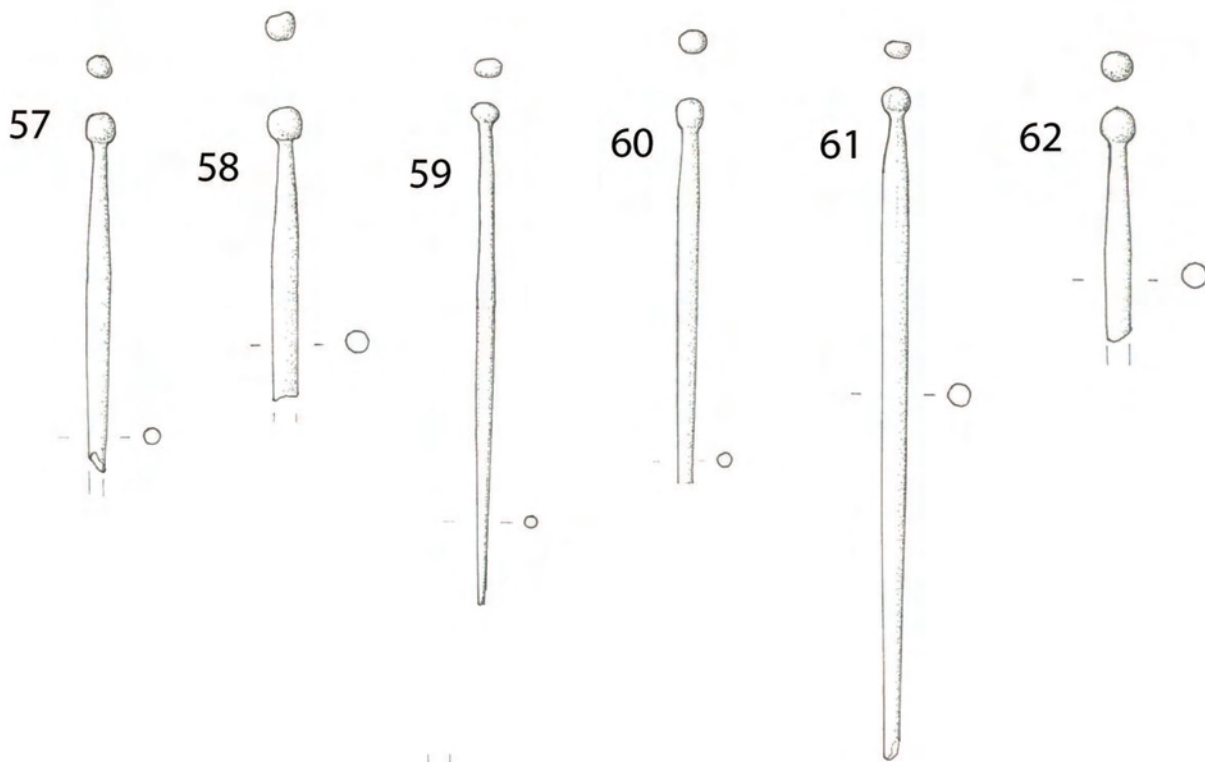
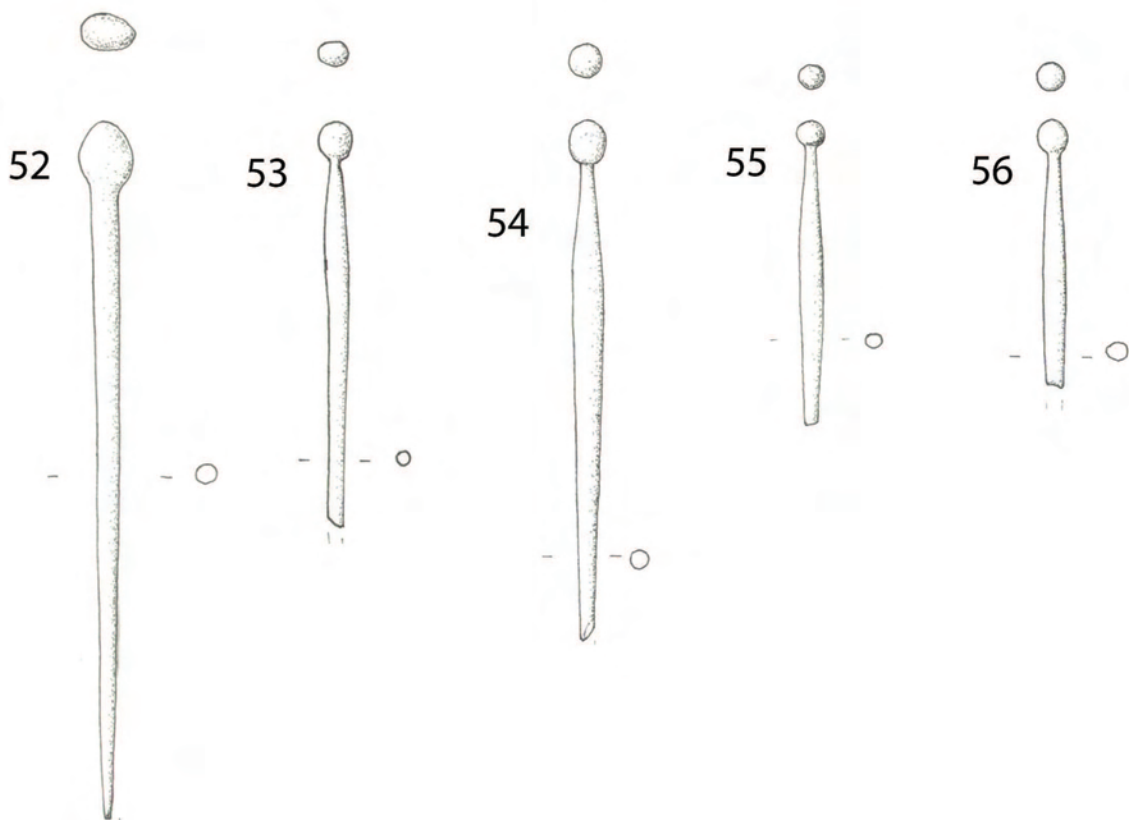
T.3



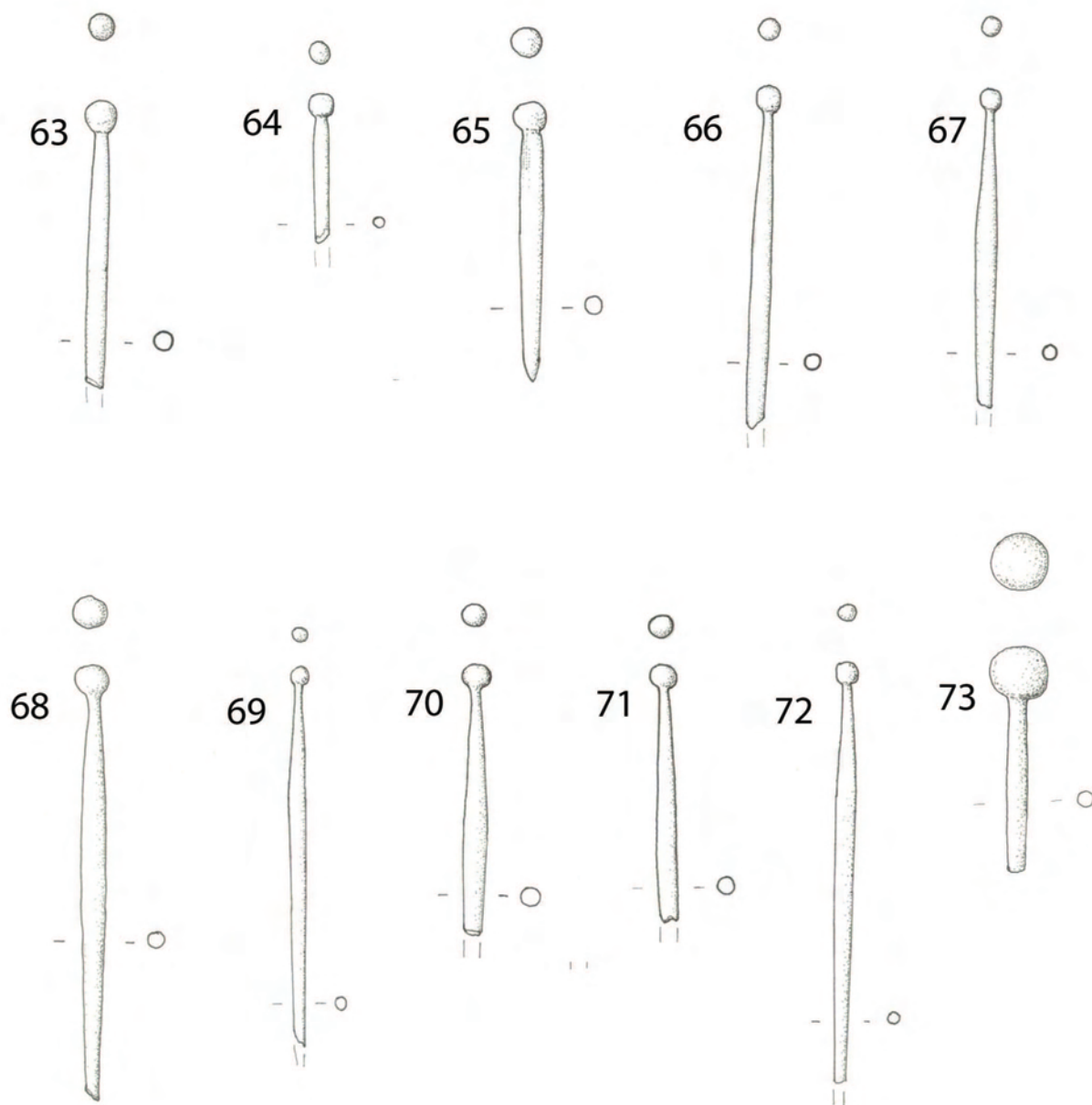
T.4



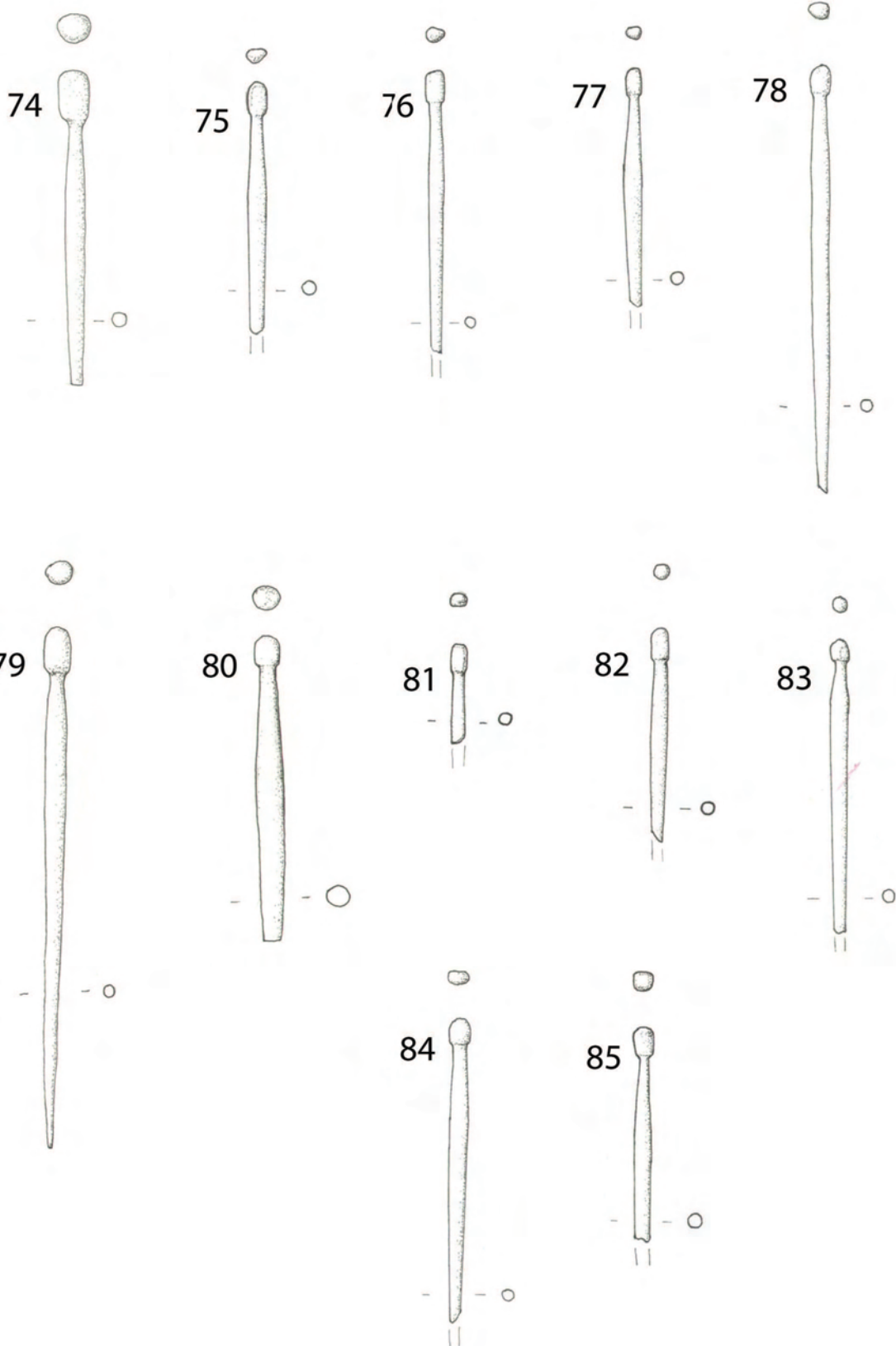
T.5



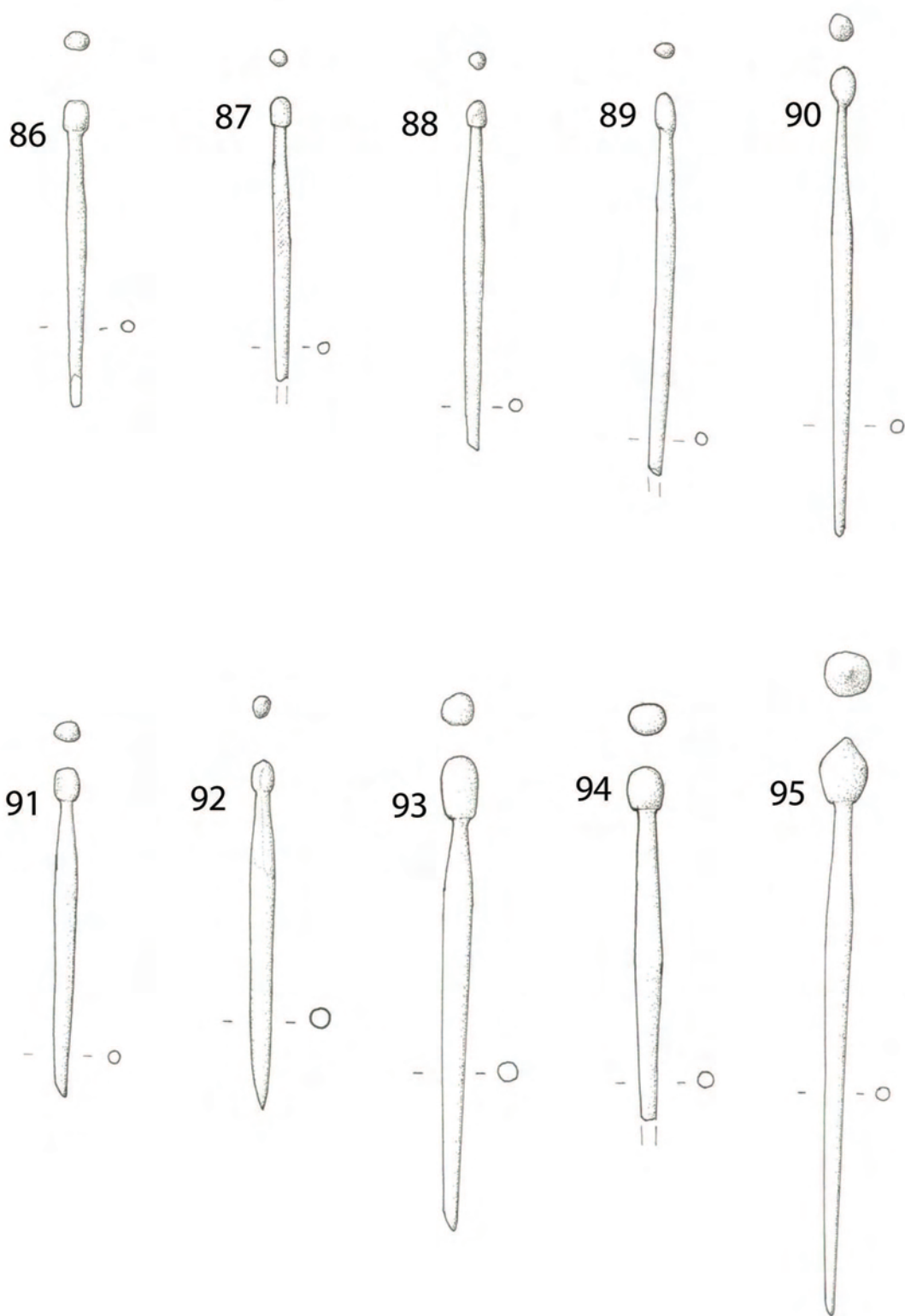
T.6



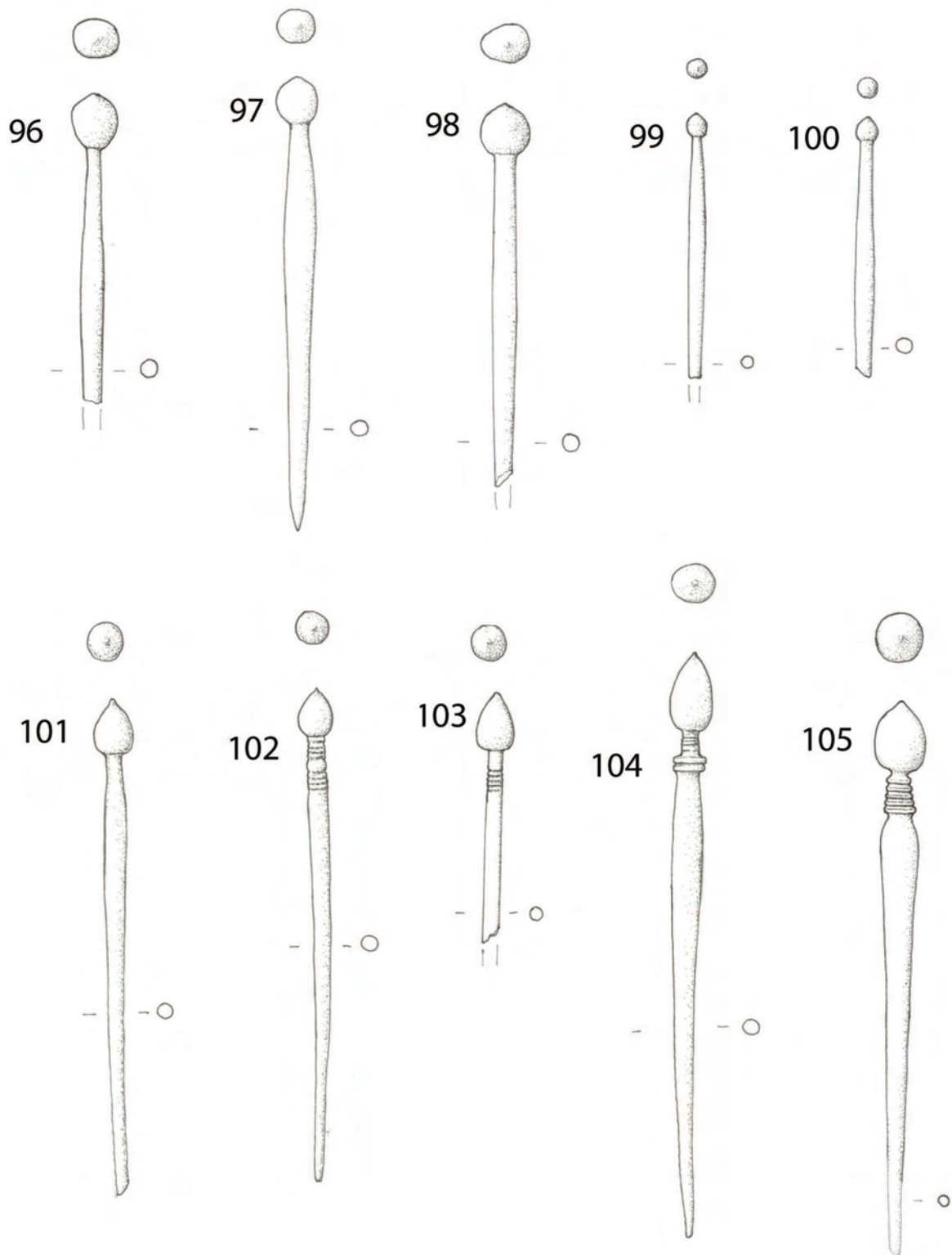
T.7



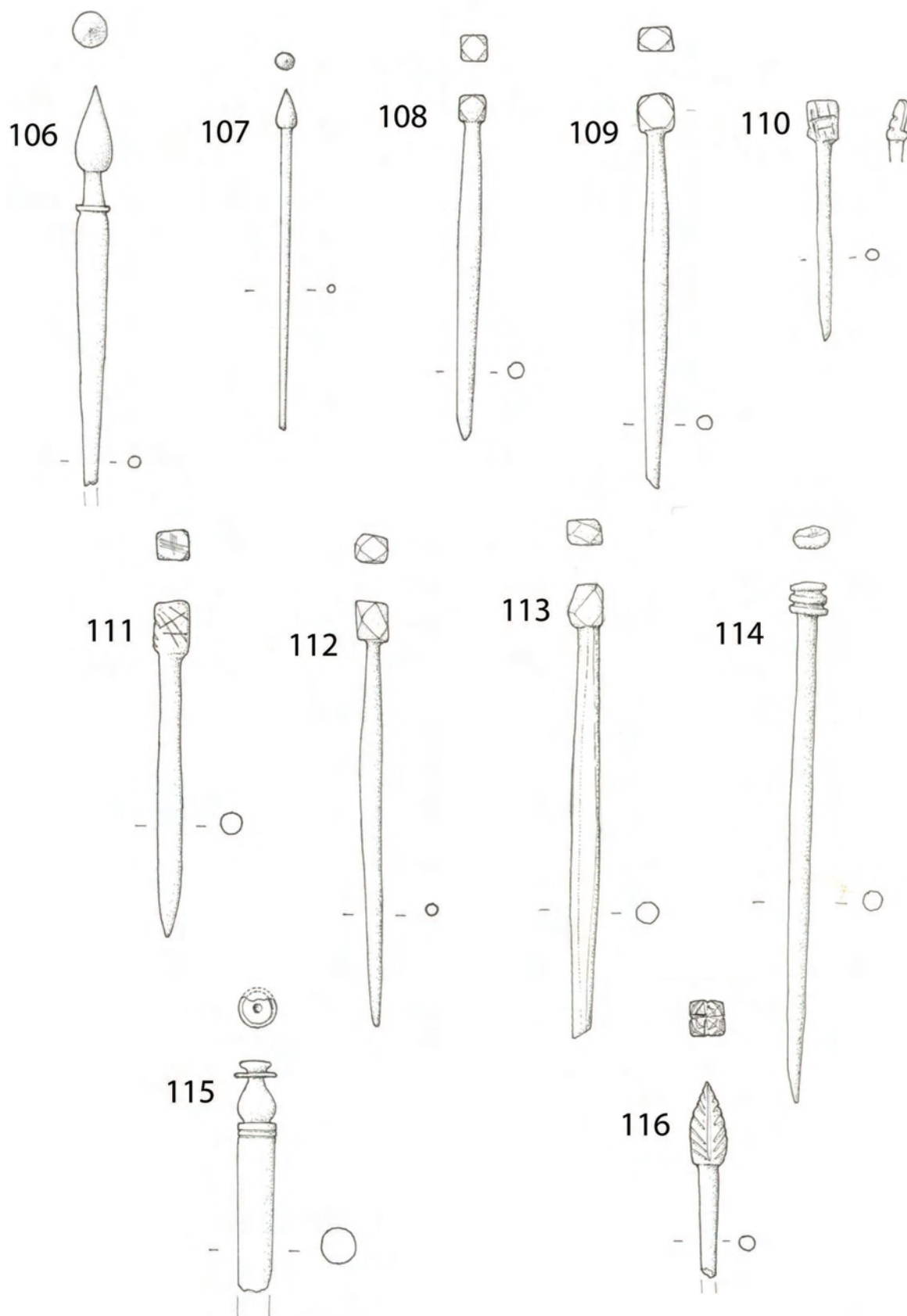
T.8



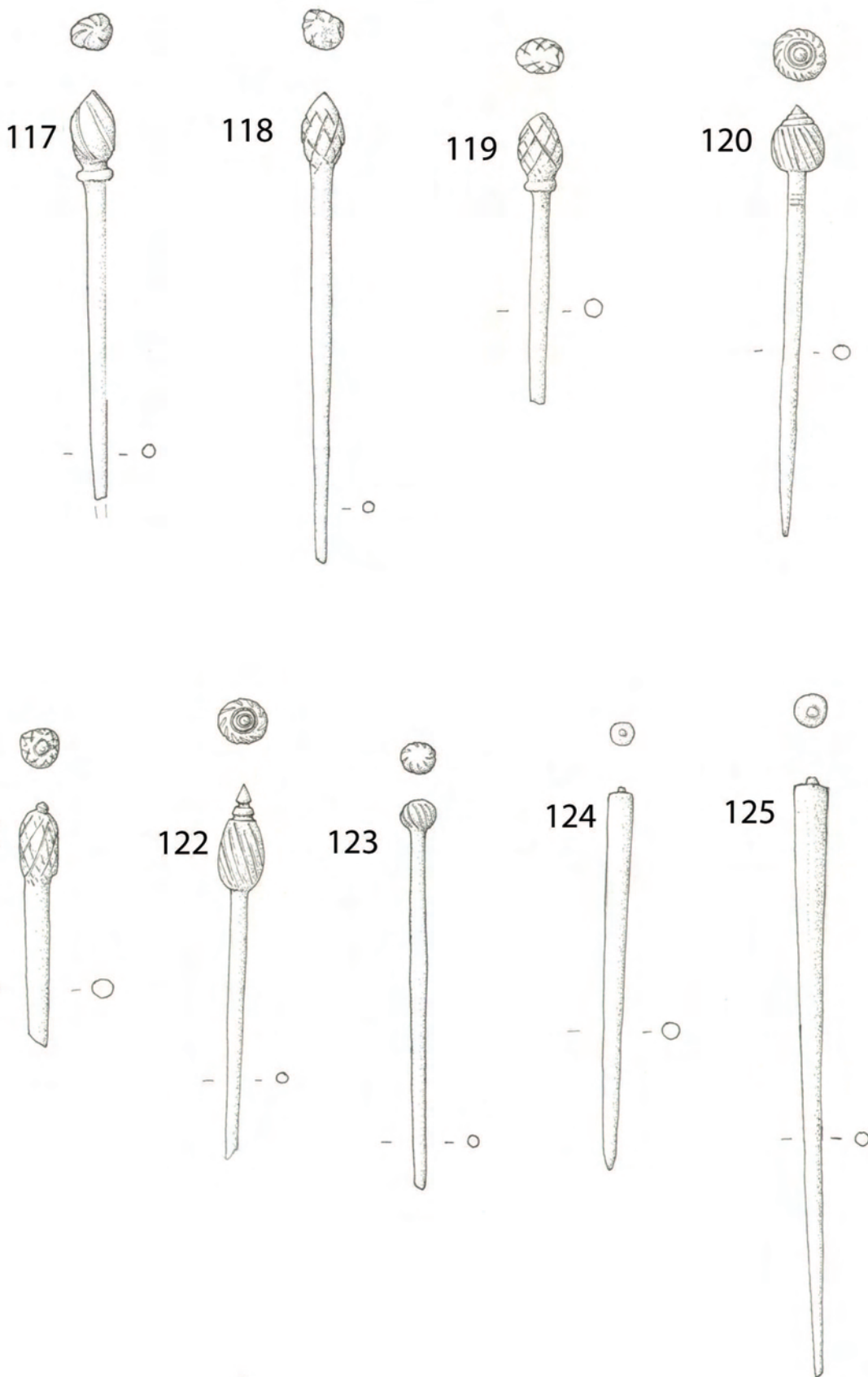
T.9



T.10



T.11



T.12